

O'qituvchi nimani o'ylaydi?

Xalq ta'limidagi o'zgarishlarni ko'rib barchamiz birdek xursand bo'lyapmiz. Ammo xorijiy tillar masalasi hamon muammoligicha turibdi. Chet tili deganda faqat ingliz tili tushunilmoqda. Nemis yoki fransuz tili o'qituvchilarining kelajagi nima bo'ladi?

4-bet

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vaziriga ochiq xat

Talaba mas'uliyatidagi beshta farq — beshta to'siq

Nomi o'zgargani bilan mohiyatan sovetcha bo'lib qolayotgan oliy ta'limimizning ishlash tamoyillarini rivojlangan davlatlarda qabul qilingan va samaraliligini vaqt isbotlagan andozalar asosida qayta ko'rib chiqish payti kelmadimikan?

8-9-betlar

Kuch — bilim va tafakkurda

Ma'rifat

1931-yildan chiqa boshlagan • e-mail: info@marifat.uz • 2019-yil 29-may, chorshanba № 41 (9210)

Xalq ziyolilari gazetasi

Prezident maktabida kimlar o'qiydi?

5-bet

Davra suhbatlari

Nomukammal darslik, eski dasturlardan qachon voz kechamiz?!

Og'ir sumkani yelkasiga ortib, maktabga oshiqayotgan bolaga havas va ishonch bilan qaraymiz. Aslida kunning yarmini maktabda o'tkazayotgan o'quvchi shu ishonch darajasida bilim egallayaptimi?

Afsuski, umumta'lim maktablarida o'rganiladigan fanlarning ko'pligi va mavzular bir-birini takrorlashi o'quvchilarga og'irlik qilmoqda. Shu bois o'quv fanlarini optimallashtirish masalasi dolzarbligicha qolyapti. Zero, mukammal o'quv dasturlari va ularga asoslangan darsliklarsiz sifat va samaradorlikka erishib bo'lmaydi. Mazkur mavzuda Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining professor-o'qituvchilari o'rtasida qizg'in bahs-munozaraga boy davra suhbatlari bo'lib o'tdi.

Zuhra SOLIYEVA,
pedagogika fanlari doktori, dotsent:

— Dars sifatini oshirishning bir qancha omillari bor. Xususan, o'qituvchining bilim va mahorati, maktabning moddiy-texnik holati, darsliklar, o'quv fanlarining mukammalligi katta ahamiyat kasb etadi. O'quvchining ta'lim olishga sarf etayotgan vaqti juda qimmatli, qolaversa, maktabda har bir o'tilayotgan dars soati uchun davlat budjetidan mablag' sarflanadi. Darslar samarali bo'lmasa, bu mablag'larning havoga sarflanishi bilan barobardir. Amaldagi maktab darsliklari va o'quv

dasturlarining nomukammalligi ko'p bor ta'kidlandi. Ayrim darsliklardagi mavzular bir-birini takrorlaydi, muhim mavzularga kam vaqt ajratilgan. Bu muammoning eng maqbul yechimi optimallashtirishdir. Fanlarni optimallashtirishda, masalan, dunyo dinlari tarixi fanini tarix fani tarkibiga kiritish, Vatan tuyg'usi, milliy istiqlol g'oyasi kabi fanlarni umumlashtirish samara beradi. Darslar qanchalik hayotiy, amaliy shaklda olib borilsa, o'quvchilarning bilim olishga qiziqishi ortib, faollashadi.

7-bet

O'zbek tiliga "U" tovushi kerakmi?

11-bet

Yuksak saviyali asarlar bitiladigan maskan

Ijod joy va sharoit tanlamaydi, deyishadi. Haqiqiy iste'dod har qanday holatda ham o'zini namoyon etadi. Ammo ijod uchun muayyan shart-sharoitlar bo'lmagan joyda haqiqiy iste'dod egalari ro'yogga chiqishi qiyin.

Barcha davrlarda hayotning moddiy muammolari-dan yuqori turolgan ijodkorlarga asl san'at namunalari yaratishga musharraf bo'lgan. Shu ma'noda, bugun mamlakatimizda ijod ahliga qulay shart-sharoit yaratish borasida salmoqli ishlar zamonaviy ijod uylari qurilishi rejalashtirilganini ta'kidlagan edi.

4-bet

Bizni internetda ham kuzating!

www.marifat.uz

/marifat.uz

@marifatziyo

O'ZBEKISTON VA GERMANIYA – ISHONCHLI, MUHIM VA UZOQ MUDDATLI HAMKORLAR

Avval xabar qilinganidek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning taklifiga binoan Germaniya Federativ Respublikasi Federal Prezidenti Frank-Valter Shtaynmayer 27-may kuni rasmiy tashrif bilan mamlakatimizga keldi.

Tashrifning asosiy voqealari 28-may kuni Ko'ksaroy qarorgohida bo'ldi.

Rasmiy kutub olish marosimidan so'ng Shavkat Mirziyoyev va Frank-Valter Shtaynmayer tor doirada va kengaytirilgan tarkibda muzokara o'tkazdi.

Davlatimiz rahbari Germaniya Prezidenti va xalqini tarixiy sana — GFR tashkil topgani hamda Bosh qomusi qabul qilinganining 70 yilligi munosabati bilan tabriklandi.

Germaniya Federal Prezidenti davlatimiz rahbariga mamlakatimizga taklif va ko'rsatilayotgan samimiy mehmondorlik uchun minnatdorlik bildirdi.

O'zbekiston bilan Germaniya o'rtasida izchil siyosiy muloqot yo'lga qo'yilgan. Frank-Valter Shtaynmayer GFR tashqi ishlar vaziri sifatida 2006- va 2016-yillarda ham yurtimizga kelgan. Bu galgi tashrif do'stlik va hamkorlik munosabatlarini hamfikrlilik va teng huquqlilik, o'zaro ishonch va bir-birining manfaatlarini hisobga olish tamoyillarini asosida mustahkamlashga xizmat qilishi shubhasiz.

Siyosiy sohada mamlakatlarimiz BMT, YHHT kabi xalqaro tashkilotlar doirasida global va mintaqaviy masalalar bo'yicha hamkorlik qilib kelmoqda. O'zbekiston Germaniyaning BMT Xavfsizlik Kengashi doimiy a'zoliciga intilishini qo'llab-quvvatlaydi. Bundan tashqari, Yevropa Ittifoqining Markaziy Osiyo bo'yicha strategiyasi doirasidagi faol aloqalar O'zbekiston — Germaniya hamkorligining muhim qismini tashkil etadi.

Germaniya O'zbekistonning mintaqada barqarorlikni mustahkamlash, Afg'onistonda tinchlik o'rnatish jaryoniga ko'maklashish, Orol inqirozi oqibatlarini bartaraf etishga qaratilgan sa'y-harakatlarini yuqori baholaydi.

Muloqotda tomonlar xalqaro tashkilotlar doirasida bir-birini qo'llab-quvvatlashda davom etishini bildirdi.

Xalqaro va mintaqaviy ahamiyatga molik muammolar, terrorizm va ekstremizmga qarshi kurashish, xavfsizlik sohasida hamkorlikni mustahkamlash masalalari ko'rib chiqildi. Prezidentlar Afg'onistonda ijtimoiy-iqtisodiy, investitsiyaviy va infratuzilmaviy loyihalarni amalga oshirish maqsadida O'zbekiston — Germaniya maslahatlashuvlari mexanizmining yo'lga qo'yilishini ma'qulladilar.

Mamlakatlarimiz o'rtasida ko'p qirrali hamkorlikni qo'llab-quvvatlash va o'zaro tajriba almashishda parlamentlar muhim o'rin tutayotgani ta'kidlandi. Bu borada 23-may kuni Toshkentda o'tkazilgan konstitutsion tizim va

parlamentarizm bo'yicha O'zbekiston — Germaniya forumi har jihatdan foydali bo'lgani qayd etildi.

Muzokaralarda siyosiy, savdo-iqtisodiy, investitsiyaviy, moliyaviy-texnik va madaniy-gumanitar hamkorlikni yanada rivojlantirish, sheriklik aloqalarini istiqbolli tashabbuslar va loyihalar bilan boyitish, yangi kooperatsiya shakllari va mexanizmlariga o'tish masalalari batafsil muhokama qilindi.

O'zbekistonda Germaniya kompaniyalari ishtirokidagi investitsiya loyihalari alohida nazoratda ekani ta'kidlandi. Mamlakatimizga investitsiya kiritayotgan bunday kompaniyalar uchun eng ko'p qulayliklar yaratishga tayyorlik bildirildi.

Germaniyada ishlab chiqarilgan yuqori sifatli mashina va uskunalar, kimyo va farmatsevtika tovarlariga mamlakatimizda talab katta. O'zbekiston Germaniya bozoriga qishloq xo'jaligi, neft-kimyo mahsulotlari va boshqa xaridorgir tovarlar yetkazib berishga tayyor. Mamlakatimizning eksportchi kompaniyalari Germaniyada o'tkazilayotgan "Yashil hafta", "Oziq-ovqat va logistika" kabi nufuzli ko'rgazmalarda muntazam ishtirok etib, hamkorlik doirasini kengaytirmoqda.

Muzokaralarda bu boradagi yangi imkoniyatlar muhokama qilindi, o'zaro manfaatli takliflar ko'rib chiqildi.

Bugungi kunda mamlakatimizda Germaniya sarmoyasi ishtirokida faoliyat yuritayotgan korxonalar soni 160 tadan oshdi. Shundan 42 ta firma va kompaniya to'raligicha xorij kapitali hisobiga tuzilgan. 2018-yilda o'zaro tovar ayirboshlash hajmi 25 foiz o'sib, 770 million dollardan ziyodni tashkil etdi.

Joriy yil yanvar oyidagi tashrif chog'ida erishilgan kelishuvlar natijasida Germaniya kompaniyalarining O'zbekiston bilan investitsiyaviy hamkorlikka qiziqishi ortib borayotgani ta'kidlandi. Ayni paytda mamlakatimizda dunyoga mashhur Germaniya kompaniyalari bilan hamkorlikda yirik loyihalar amalga oshirilmoqda. Jumladan, "MAN" kompaniyasi bilan zamonaviy yuk avtomobillari, "Claas" va "Lemken" kompaniyalari bilan qishloq xo'jaligi texnikasi, "Knauf" bilan qurilish materiallari, "Deutsche Kabel" bilan kabel-o'tkazgich mahsulotlari ishlab chiqarilmoqda. Germaniyalik mutaxassislar ishtirokida "Qarshi — Termiz" temiryo'li elektrlashtirilmoqda.

O'zbekiston — Germaniya ishbi-larmonlar kengashi o'zaro tovar ayirboshlash hajmini oshirish va to'g'ri-

dan to'g'ri investitsiyalar oqimini ko'paytirish bo'yicha izchil ish olib bormoqda. Muntazam ravishda moliyaviy-texnikaviy hamkorlik borasida maslahatlashuvlar, savdo va investitsiyalar hamda qishloq xo'jaligi bo'yicha hukumatlararo ishchi guruhlar majlislari o'tkazilmoqda.

Turizm sohasida ham aloqalar jadal rivojlanib bormoqda. Keyingi yillarda Germaniyadan yurtimizga tashrif buyurgan sayyohlar soni 4 barobar oshib, 2018-yilda 20 ming kishiga yetdi. Joriy yil 15-yanvardan Germaniya fuqarolari uchun 30 kunlik vizasiz tartib joriy etilgan nemis sayyohlari sonini yanada ko'paytirishga turki beradi.

Germaniyada sog'liqni saqlash sohasi yuksak rivojlangan. Ushbu sohadagi hamkorlik doirasida Toshkent shahrida «Epsilon» kompaniyasi bilan birgalikda zamonaviy onkologiya klinikasi va reabilitatsiya markazi, Toshkent viloyatida «Opassa» kompaniyasi va Mangeym universiteti klinikasi bilan birgalikda onkologiya klinikasini qurish kabi muhim loyihalar amalga oshirilmoqda.

Shu kungacha Germaniya bilan hamkorlikda sog'liqni saqlash sohasida 32 million dollarga teng dasturlar hayotga tatbiq etildi, o'zbekistonlik mutaxassislar ushbu mamlakat klinikalarida muntazam malaka oshirmoqda.

O'zbekistonda nemis millatiga mansub 8 mingdan ziyod fuqaro yashaydi. "Videregurt" nemis madaniyat markazi, "O'zbekiston — Germaniya" do'stlik jamiyati nemis madaniyati va an'alarini saqlash, asrab-avaylash va rivojlantirishga hissa qo'shmoqda. Konrad Adenauer va Fridrix Ebert nomidagi jamg'armalar, Germaniya akademik almashuvlar xizmati (DAAD) vakolatxonalarini va boshqa tashkilotlar xalqlarimiz o'rtasidagi madaniy-ma'rifiy aloqalarni rivojlantirishning muhim institutlariga aylandi.

Madaniyat va ta'lim sohasida samarali almashuvlar yo'lga qo'yilib, mintaqalararo hamkorlik doirasida Toshkent va Berlin, Buxoro va Bonn hamda ikki mamlakatning boshqa shaharlari o'rtasida qo'shma loyihalar amalga oshirilmoqda.

Muzokaralarda O'zbekiston va Germaniyaning keng ko'lamlil hamkorlikni rivojlantirishga intilishi musharak ekani, barcha masalalar bo'yicha qarashlari o'xshash va yaqinligi yana bir bor o'z tasdiq'ini topdi.

O'zbekiston va Germaniya Prezidentlarining muzokaralari yakunida ikki tomonlama hujjatlarni imzolash marosimi bo'ldi.

Axborot almashish va uni himoya qilish, zararli gazlar chiqarilishini kamaytirish va iqlim o'zgarishlariga moslashish, «Volkswagen» kompaniyasi bilan hamkorlikda tijorat avtomobillari ishlab chiqarish to'g'risida va boshqa hujjatlar imzolandi.

Ushbu kelishuvlar, ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi bilan Germaniyaning "Integra GmbH" va "Vamed Engineering GmbH" kompaniyalari o'rtasida Toshkent shahrida Yadroviy tibbiyot va nurli terapiya markazini tashkil etish bo'yicha tuzilgan bitim xalqimiz uchun katta ahamiyatga ega ekani ta'kidlandi.

Ommaviy axborot vositalari vakillari bilan uchrashuvda Prezidentlar muzokaralar an'anaviy do'stlik, ochiqlik va o'zaro anglashuv ruhida o'tganini qayd etdi.

Davlatimiz rahbari mamlakatlarimiz xalqaro maydonda ishonchli, muhim va uzoq muddatli hamkorlar sanalishini, ko'p qirrali O'zbekiston — Germaniya munosabatlarini yanada jadallashtirishdan tomonlar birdek manfaatdor ekanini alohida ta'kidladi.

O'zbekiston tomoni joriy yil yanvar oyida Berlinda o'tgan uchrashuvning mantiqiy davomi bo'lgan bugungi muzokaralar natijalaridan to'la mamnuniyat izhor etadi, — dedi Shavkat Mirziyoyev. — Ikki tomonlama hamkorlikning deyarli barcha yo'nalishlari — siyosiy muloqot, parlamentlararo aloqalar, savdo-iqtisodiy, investitsiyaviy, madaniy-gumanitar va boshqa ko'plab sohalarga doir masalalar atroficha ko'rib chiqildi. O'zbekiston va Germaniya hamkorligining bugungi holati har tomonlama tahlil qilinib, ustuvor yo'nalishlar va kelgusidagi vazifalar belgilab olindi.

Federal Prezident uchrashuvda Shavkat Mirziyoyev rahbarligida boshlangan islohotlarning istiqbollari hamda ushbu yangilanishlar O'zbekiston — Germaniya munosabatlariga bag'ishlagan yuqori sur'at batafsil muhokama qilinganini ta'kidladi.

O'zbekistonda siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy sohalarda o'sish ro'y berayotganiga guvoh bo'lib turibmiz va bu bizni quvontiradi. Germaniyadan nufuzli delegatsiya javob tashrifi bilan kelgani, muzokaralar samarali o'tib, muhim kelishuvlarga erishilgani, muhokama etilgan barcha masalalar yuzasidan O'zbekiston rahbari bilan fikrimiz bir joydan chiqqani hamkorlikni kengaytirishga ikki tomonda ham intilish kuchli ekanidan dalolat beradi. Biz faqat mamlakatlarimiz o'rtasidagi munosabatlar emas, balki Yevropa Ittifoqi doirasidagi sheriklik masalalarini ham atroficha muhokama qilish imkoniga ega bo'ldik. Bugungi tashrif O'zbekistondagi yangi siyosatni to'liq qo'llab-quvvatlashimizning ifodasidir. Biz mamlakatlarimiz o'rtasidagi munosabatlarda yangi, istiqbolli porloq bosqichning ostonasida turibmiz, — dedi Frank-Valter Shtaynmayer.

O'ZBEKISTON VA GERMANIYA – ISHONCHLI, MUHIM VA UZOQ MUDDATLI HAMKORLAR

(Davomi. Boshi 2-betda.)

Kunning ikkinchi yarmida GFR Prezidenti Frank-Valter Shtaynmayer O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri Abdulla Aripov hamrohligida Mustaqillik maydoniga tashrif buyurib, Mustaqillik va ezgulik monumenti poyiga gul qo'ydi.

GFR Prezidenti O'zbekiston va Germaniya ishbilarmon doiralari vakillari yig'ilishida ishtirok etdi.

Germaniya sanoat va texnologiyalar rivoji bo'yicha jahonda ilg'or davlatlardan biri sanaladi. Bugungi kunda avtomobilsozlik, kimyo, elektrotexnika, aviakosmik soha, qurilish va oziq-ovqat sanoati Germaniya iqtisodiyoti barqaror o'sishini ta'minlovchi asosiy tarmoqlar bo'lib kelmoqda.

Yig'ilishda O'zbekistonda germaniyalik investorlar ishtirokida tuzilgan korxonalar, ushbu mamlakat firma va kompaniyalari vakolatxonalarini muvaffaqiyat bilan faoliyat ko'rsatayotgani ta'kidlandi. O'zbekiston Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki Germaniyaning qator banklari bilan aloqa o'rnatgan, Toshkentda "Doyche-bank" bo'limi tashkil etilgan.

— O'zbekistonda amalga oshirilayotgan jadal islohotlarni diqqat bilan kuzatib boryapmiz. Mamlakatimizdagi investitsiyaviy loyihalarni qo'llab-quvvatlash, ilg'or tajriba va innovatsiyalar bilan o'rtoqlashishga doimo tayyormiz, — dedi Frank-Valter Shtaynmayer.

Yig'ilishda O'zbekiston va Germaniya tadbirkorlarining turli sohalarda qo'shma loyihalar ishlab chiqish va amalga oshirish imkoniyatlari, o'zaro manfaatli hamkorlikning yangi yo'nalishlarini ochish masalalari muhokama qilindi. Energetika, neft-gaz kimyosi, axborot texnologiyalari, bank-moliya, transport, atom energetikasi kabi sohalarda sheriklik aloqalariga oid qator hujjatlar imzolandi.

Frank-Valter Shtaynmayer poytaxtimizning Yashnobod tumanidagi «Bakan Tex» mas'uliyati cheklangan jamiyatiga tashrif buyurdi.

Germaniyaning "Truchler", "Zentser", "Saurer" kabi yetakchi kompaniyalari texnologiyalari bilan jihozlangan korxonada paxtadan yuqori sifatli ip-kalava ishlab chiqariladi. Loyiha qiymati 52 million dollar bo'lgan korxonada 500 dan ziyod ishchi mehnat qiladi. Bu yerda mamlakatimizda yagona avtomatik qadoqlash, tozalash, chiqindilarni presslash tizimlari o'rnatilgan. Bu ekologik toza va sifatli mahsulot ishlab chiqarish imkonini beradi.

ISO-9001 sifat menejmentiga ega korxonada mahsulotlari dunyo bozorida juda xaridoridir. Ayni paytda mahsulotlar MDH mamlakatlari, Xitoy va Turkiyaga eksport qilinmoqda. 2018-yil yakuniga ko'ra, 9,5 million dollarlik mahsulot eksport qilingan. Joriy yilning o'tgan davrida 5 ming 770 tonna paxta tolasidan 4 ming 800 tonna ip-kalava ishlab chiqarilgan, 13 million dollarlik mahsulot eksport qilindi.

Oliy martabali mehmon paxta tolasidan ip-kalava ishlab chiqarish, qadoqlash va eksportga yo'naltirishgacha bo'lgan jarayon haqidagi videorolik bilan tanishdi, Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti talabalari bilan suhbatlashdi.

Germaniya Prezidenti Toshkentdagi Gyote institutida bo'lib, Yohann Volfgang Gyote haykalining ochilish marosimida qatnashdi.

Frank-Valter Shtaynmayer O'zbekistonda Gyote siymosiga ehtirom mamlakatlarimiz o'rtasidagi do'stona munosabatlarni yangi ruhda davom ettirishga, madaniy-ma'rifiy aloqalarning yanada mustahkamlanishiga xizmat qilishini ta'kidlandi.

Oliy martabali mehmon Toshkentdagi Gyote instituti faoliyati bilan tanishdi.

Bugun O'zbekistonda Germaniya akademik almashuvlar xizmati, Konrad Adenauer va Fridrix Ebert nomidagi jamg'armalar vakolatxonalarini, Nemis xalq universitetlari assotsiatsiyasining Xalqaro hamkorlik bo'yicha instituti kabi GFRning ko'plab ilmiy-ma'rifiy tashkilotlari muvaffaqiyatli faoliyat yuritib kelmoqda.

Mamlakatimizdagi 1 ming 842 maktabda 377 mingdan ziyod o'quvchi nemis tilini o'rganmoqda. Ayni paytda o'zbekistonlik 700 dan ortiq talaba, ilmiy tadqiqotchi Germaniya oliy ta'lim muassasalarida ta'lim olyapti.

Toshkentdagi Gyote institutining asosiy maqsadi nemis tilini o'rgatish,

xalqaro madaniy hamkorlikni rivojlantirishdan iborat. Hozirgi kunda institutning til o'qitish markazlarida 4 mingdan ziyod yurtdoshlarimiz nemis tilini o'rganmoqda.

Frank-Valter Shtaynmayer institutda til o'rganayotgan yoshlar, madaniyat va san'at namoyandalari, ilmiy doiralar hamda keng jamoatchilik vakillari bilan suhbatlashdi.

Federal Prezident ikki hamyurtimiz — Germaniyaning O'zbekistondagi elchixonasi tarjimoni Mukarram Karimova va Marg'ilon shahridan nemis tili o'qituvchisi Lidiya Osinani "Bundesverdienstkreuz" ("Germaniya Federativ Respublikasiga ko'rsatgan xizmatlari uchun") ordeni bilan mukofotladi.

Hamyurtlarimizning bunday yuksak mukofot bilan taqdirlanishi nafaqat ularning ikki tomonlama madaniy-gumanitar hamkorlik rivojiga qo'shgan hissasi, balki davlatlararo munosabatlarni mustahkamlash yo'lidagi xizmatlarining ham e'tirofidir. Taqdirlash marosimi Germaniyada O'zbekiston bilan aloqalarga alohida e'tibor bilan qaralishi, hamkorlikni ravnaq toptirish maqsadida faoliyat ko'rsatayotgan vakillarimiz yuksak qadrlanishidan yana bir dalolat bo'ldi.

GFR Federal Prezidenti Frank-Valter Shtaynmayerning mamlakatimizga rasmiy tashrifi davom etmoqda.

O'ZA

Asosiy maqsad — mamlakatimizda inson kapitalini rivojlantirish

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 28-may kuni ilm-fan va oliy ta'lim sohasini rivojlantirish bo'yicha belgilangan vazifalar ijrosiga bag'ishlangan yig'ilish o'tkazdi.

Unda 24-may kuni O'zbekiston Milliy universitetida oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari rahbarlari, akademiklar, olimlar, yosh tadqiqotchilar bilan bo'lgan uchrashuvda aytilgan takliflar va dolzarb masalalar muhokama qilindi.

O'sha uchrashuvda davlatimiz rahbari ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishga doir takliflarni muhokama qilish uchun maxsus maydon yaratish maqsadida Respublika fan va texnologiyalar kengashini tashkil etishni taklif qilgan, olimlar buni qo'llab-quvvatlagan edi.

Yig'ilishda mazkur kengashning asosiy vazifalari belgilab berildi. Jumladan, sohaga oid davlat dasturlarini shakllantirish va markazlashgan tartibda moliyalashtirish orqali ilm-fanni tubdan rivojlantirish, yuksak natijadorlikka yo'naltirilgan ixtisosliklar bo'yicha milliy laboratoriyalar tizimini yaratish, ilmiy

ishlanmalarni tijoratlashtirish, xalqaro reytinglarda mamlakatimiz fani nufuzini ko'tarish bo'yicha topshiriqlar berildi.

Iqtisodiyotda yuqori samara beradigan va ijtimoiy masalalarni oqilona hal etishga qaratilgan yo'nalishlar belgilanib, ularni rivojlantirishga mas'ullar birlashtirildi.

O'zbekiston Milliy universiteti va Toshkent davlat texnika universiteti negizida ilmiy maktablar yaratish, nanotexnologiyalar, materialshunoslik, yarimo'tkazgichlar fizikasi, biofizika va biokimya, biotexnologiyalar bo'yicha olimlar yangi avlodini shakllantirish muhimligi ta'kidlandi.

Shuningdek, olimlar bilan uchrashuvda to'rtta yo'nalish bo'yicha doimiy komissiyalar tuzishga kelishib olingan edi. Bu galgi yig'ilishda mazkur komissiyalarning vazifalari, komissiya a'zolarining ish tartibi va mas'uliyat doirasi belgilandi.

Birinci komissiya ilmiy-tadqiqot muassasalari faoliyatini doimiy tahlil qilib, mavjud muammolarni bartaraf etishga amaliy yordam ko'rsatadi.

Ikkinchi komissiya oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayoni hamda ta'lim sifatini tahlil qiladi va unga baho beradi.

Uchinchi komissiya oliy o'quv yurtlaridagi ma'naviy-ma'rifiy ishlar, 5 ta tashabbusning amalga oshirilishini tahlil qiladi.

To'rtinchi komissiya oliy ta'lim va ilm-fan sohasida salmoqli yutuqlarga erishgan xorijdagi vatandoshlarimizni yurtimizda mutaxassisligi bo'yicha faoliyatga jalb qilish bilan shug'ullanadi.

Bu ishlardan asosiy maqsad mamlakatimizda inson kapitalini rivojlantirish. Quruq xomashyo va uni qayta ishlash bilan uzoqqa borib bo'lmaydi. Qolaversa, ishlab chiqarishda qo'shimcha qiymat olish uchun ham innovatsiyalar kerak. Shu bois ilm-fan taraqqiyotimizning muhim yo'nalishi, tayanchi bo'ladi, dedi Shavkat Mirziyoyev.

Akademik olimlar, professor-o'qituvchilarning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, talabalarga zamonaviy shart-sharoit yaratish, ular orasidan bo'lajak ilm-fan vakillarini topib, kamolga yetkazish zarurligi ta'kidlandi.

Mamlakatimizda ilm-fanni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini aniq belgilab, ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirishning yangi tizimini joriy etish bo'yicha topshiriqlar berildi.

O'ZA

Yuksak saviyali asarlar bitiladigan maskan

(Davomi. Boshi 1-betda.)

Zomindagi O'rikli soy maskanida yozuvchi-shoirlarimiz ijod qiladigan, salomatligini tiklaydigan majmuaning qad rostlashi bu va'daning amaldagi ijobati bo'ldi. Navoiy kon-metallurgiya kombinati tomonidan barpo etilgan mazkur sanatoriy 150 o'ringa mo'ljallangan. Quvonarlisi, uning 50 o'rni Yozuvchilar uyushmasi a'zolari uchun ajratildi.

Bir guruh ijodkorlarimiz azim poytaxtdan ushbu maskan tomon yo'l oldi. Ular dastlab Jizzax shahrida atoqli adib, ulug' davlat arbobi Sharof Rashidov haykali hamda Hamid Olimjon va Zulfiya haykallari poyiga gul qo'ydi. So'ng ijodkorlar Zomindagi ijod uyining ochilish marosimida qatnashdi. Yozuvchi-shoirlar, zominlik nuroniy otaxonlar, din peshvolari, senator va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi mas'ul xodimlari ishtirok etgan tadbiri O'zbekiston

Qahramoni, Navoiy kon-metallurgiya kombinati bosh direktori Quvondiq Sanaqulov kirish so'zi bilan ochdi.

Shuningdek, marosim davomida Navoiy kon-metallurgiya kombinati qoshidagi "Farhod" madaniyat saroyi ijodiy jamoasining konsert dasturi va ijodkorlar ishtirokidagi mushoira yig'ilganlarga ko'tarinki kayfiyat bag'ishladi. Ochilish marosimidan so'ng Yozuvchilar uyushmasi tomonidan mazkur sanatoriy kutubxonasi turli kitoblar jamlanmasi sovg'a qilindi. Yakunda marosim ishtirokchilari uchun iftorlik dasturxonasi yozildi.

So'lim maskanga yarashib turgan ushbu ko'rkam bino bir yarim yil ichida qurib bitkazilgan bo'lib, zamonaviy mebel jihozlari, tibbiy uskunalar, sport anjomlari, aloqa-kommunikatsiya vositalari bilan jihozlangan. Zamonaviy oynavand liftlardan tabiat manzarasiga boqib, dilingiz yayraydi.

Shuningdek, bu yerda tibbiy muolaja hamda sport bilan shug'ullanish xona-

lari ham mavjud bo'lib, zamonaviy diagnostika uskunalar, ultratovush, ingalyatsiya xonalari, fitobar, shuningdek, tennis, velotrenajor, harakatlanuvchi yo'lak kabi qurilmalar davolanuvchilar uchun qulaylik yaratadi.

Bundan tashqari, 150 o'rinni anjumanlar zali badiiy kechalar, ijodiy uchrashuvlar o'tkazish uchun mo'ljallangan. Binoning orqa tomonida 180 o'rinni amfiteatr barpo etilgan bo'lib, bu yerda ham turli tadbirlar o'tkazish uchun barcha sharoitlar muhayyo.

Ijodkorlarga yayrab ijod qilishi uchun muayyan muddatga ijaraga beriladigan bu ijod maskanida ayni paytda Yozuvchilar uyushmasining dastlabki yo'llanmalariga ega yozuvchi-shoirlar miriqib hordiq chiqarmoqda.

Mazkur tadbirda ishtirok etgan qalamkashlarning dilso'zlaridan ham ularning ijodkorlar uchun yaratilayotgan shart-sharoitlardan nechog'lik mamnunligi sezilib turibdi.

— Bu sanatoriyning ochilishi va ijodkorlar uchun o'rin ajratilishi barchamizni quvontirdi, — deydi O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi, shoir Shodmonqul Salom. — Ijod ahliga yaratilgan imkon adabiyot uchun ham berilgan imkonidir. Bu imkoniyatdan yuksak saviyali, haq gap aytilgan asarlarni bitishda foydalanish kerak. Ijodkorning ko'ngli tinch, xotirjam bo'lsagina ijoddan chalg'imagaydi. Bunday so'lim go'shalar qalb to'ridagi ilhom bulog'ining ko'zlari ochilib, nozik hislarga o'rangan she'r-u qasidalar, nasr javohirlari qaynab chiqa boshlaydi. Ijod ahli uchun bunday sharoitlar yaratilgan mamlakatlar sanoqli. Biz shoir-u yozuvchisini e'zozlaydigan yurt ijodkori ekanimizdan baxtiyormiz.

Suhrob ZIYODOV,
"Ma'rifat" muxbiri

Jarayon

Davlat namunasidagi attestat xususiy maktab bitiruvchilariga ham beriladi

So'nggi yillarda nodavlat ta'lim muassasalari faoliyatini takomillashtirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Shu kunga qadar nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktablari o'z nomidan bitiruvchilariga shahodatnoma va attestatlar berish vakolatiga ega emas edi. Va bu nodavlat maktablar faoliyatidagi jiddiy muammo bo'lib kelayotgandi.

Prezidentimizning 2017-yil 15-sentabrda "Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatish faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorining 3-bandida nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktablarining o'z faoliyatini davlat ta'lim standartlari va talablari asosida amalga oshirishi hamda bitiruvchilariga davlat muassasalari shahodatnoma va attestatsiyasi namunasidagi hujjat berish tartibi belgilandi.

O'n bir yillik majburiy umumiy o'rta ta'lim tizimiga izchil o'tishni ta'minlash maqsadida shu yilning 13-fevral kuni Vazirlar Mahkamasining "Umumiy o'rta ta'lim to'g'risidagi rasmiy hujjatlar davlat namunasini tasdiqlash haqida"gi qarori tasdiqlandi. Mazkur qarorga ko'ra, umumiy o'rta ta'lim maktablarining bitiruvchilariga beriladigan shahodatnoma va attestatlarining yangi namunasi tasdiqlandi.

Xalq ta'limi vazirligi bergan ma'lumotga ko'ra, mazkur qaror bilan umumiy o'rta ta'lim tizimida ilk marotaba nodavlat umumta'lim muassasalari bitiruvchilariga ham

davlat namunasidagi shahodatnoma va attestatlar berish tartibi belgilandi.

— Shu kunga qadar muassasamiz davlat imtihonlarini o'zi tashkil qilish vakolatiga ega emasdi, — deydi "Vunderkind" nodavlat ta'lim muassasasi direktorining o'quv-tarbiya ishlari bo'yicha o'rinbosari Munavvar Mannopova. — O'quvchilarimiz boshqa davlat umumta'lim maktablariga borib bosqichli va yakuniy nazorat imtihonlaridan o'tishardi. Bu esa qator noqulayliklarni keltirib chiqarardi. Prezidentimiz qaroriga binoan xususiy maktablarga ham o'z ta'lim maskanida davlat imtihonlarini tashkil etish va bitiruvchilarga shahodatnoma, attestatsiya taqdim etish vakolati berilgani nodavlat ta'lim muassasalari faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Joriy o'quv yilida muassasamizni tamomlayotgan 28 nafar 9-sinf bitiruvchisiga shahodatnoma beramiz. Hozir bitiruvchilar davlat ta'lim standartlari asosida yakuniy nazorat imtihonlaridan o'tishyapti.

Endi davlat umumiy o'rta ta'lim maktablari kabi nodavlat maktablar ham 2018-2019-o'quv yilida yakuniy davlat attestatsiyalarini(imtihon) o'zlarining ta'lim muassasalarida DTS talablari asosida belgilangan tartibda o'tkazadi. Davlat umumta'lim muassasalari va nodavlat maktablar tomonidan berilgan shahodatnoma va attestatlar bir xil maqomga ega bo'lib, ta'lim tizimining keyingi bosqichini davom ettirish huquqini beradi.

Zilola MADATOVA,
"Ma'rifat" muxbiri

O'qituvchi nimani o'ylaydi?

Pensiya yoshidagi maktab rahbarlari qachon yosh kadrlarga joy beradi? Axir ular uyda o'tirib, kotibaga buyurib maktabni boshqarishdan charchab ketdi-ku.

Nasriddin OCHILOV

Maktab tomonidan bir o'qituvchiga berilgan ma'lumotnomaga ko'zim tushdi. Unda o'qituvchining faoliyati ko'klarga ko'tarilgan. U kasaba uyushma qo'mitasi raisi sifatida ham, o'ziga birlashtirilgan mikrohudud bo'yicha ham namunali ish olib borgan, maktabdagi barcha jamoat ishlarida faol qatnashgan, saylov jarayonida komissiya a'zosi sifatida ham ishtirok etgan ekan. Qiziq, bu o'qituvchining dars o'tishga vaqti qolganmikan?

M.ASQAROVA

O'qituvchilarga bu yilgi o'quv yili siz uchun qanday yakunlandi, deya savol berdim. Biri pensiyamga 3 yil qoldi, desa, yana bir ustoz asabim juda charchadi, dam olaman, dedi. Boshqasi ishonchini oqladim, deya dadil javob berdi. Ustozlar, bizga berilgan millat ishonchini doim oqlaylik.

Muzaffar AHMEDOV

Katta-katta yechimtalab muammolarga ko'z yumib, 4 ta harf ustida bosh qotirish adolatdan emas. Avvalo, til masalasida yakdil bo'lmog'imiz lozim.

Hafiza RASHIDOVA

Xalq ta'limidagi o'zgarishlarni ko'rib barchamiz birdek xursand bo'lyapmiz. Ammo xorijiy tillar masalasi hamon muammoligicha turibdi. Chet tili deganda faqat ingliz tili tushunilmoqda. Nemis yoki fransuz tili o'qituvchilarining kelajagi nima bo'ladi?

Ramish HASANOV

Tadbir — bir kunlik jarayon. Tadbirlar muhim bayram sanalari munosabati bilan tashkil etilsa, maqsadga muvofiq. Fan oylaklari doirasidagi tadbirlarga ham e'tiroz yo'q, ammo boshqa tadbirlar o'quv jarayoni sifatiga ta'sir etmay qolmaydi. Unday tadbirdan ko'ra sifatli dars o'tgan ma'qul.

Dilafroz BOBOJONOVA

2 yoki 3 ta fan bo'yicha metodist etib bir kishi tayinlanadi. Masalan, tabiiy fanlar: kimyo, biologiya, fizika fanlari uchun bir metodist faoliyat olib boradi. O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, biologiya fani bo'yicha mutaxassis fizika yoki kimyodan samarali metodik yordam ko'rsatilmaydi.

Baxtigul TALXANBOYEVA

Prezident maktabida kimlar o'qiydi?

Shu yilning 1—22-iyun kunlari Toshkent, Namangan, Nukus va Xivadagi Prezident maktablariga hujjat qabul qilinadi.

Xalq ta'limi vazirligida shu mavzuga bag'ishlangan matbuot anjumani o'tkazildi. Yig'ilishda Xalq ta'limi vaziri Sherzod Shermatov ishtirok etdi. Prezidentimizning 2019-yil 20-fevraldagi "Prezident maktablarini tashkil etish to'g'risida"gi qarori e'lon qilingach, yurtidoshlarimizda bu maktablarga qabul tartibi, ulardagi shart-sharoitlar xususida savollar paydo bo'ldi. Matbuot anjumanida mana shunday savollarga javob berildi.

Prezident maktablari 2019-2020-o'quv yilida Toshkent, Namangan, Nukus va Xivada, 2020-2021-yillari barcha viloyatlarda tashkil etiladi.

Kembrij universitetining Cambridge Assessment International Education brendi ostida faoliyat yurituvchi imtihon kengashi tanlov jarayonini nazorat qiladi.

Qanday hujjatlar kerak?

Joriy yilda o'quvchilar 5—10-sinfarga, kelgusi yillardan boshlab faqat 5-sinfdan qabul qilinadi.

Nomzodlar tug'ilganlik to'g'risidagi guvohnoma, 2018-2019-o'quv yilidagi tabelining asli va nusxasi hamda ta'lim olayotgan maktabdan belgilangan shakldagi ma'lumotnoma taqdim etadi.

Hujjat qabul qilishda STEAM yo'nalishi bo'yicha fanlardan a'lo baho olish talabi joriy etiladi. 4-sinf bitiruvchilarining matematika va tabiatshunoslik fanlaridan baholari a'lo bo'lishi kerak. Shuningdek, 5-sinf bitiruvchilari matematika faniga qo'shimcha tarzda biologiya hamda informatika va axborot texnologiyalari; 6-sinf bitiruvchilari matematika faniga qo'shimcha biologiya, informatika va axborot texnologiyalari, fizika fanlaridan a'loqa tamomlagan bo'lishi talab etiladi. 7—9-sinfni bitirgan o'quvchilarning algebra, geometriya, informatika va axborot texnologiyalari, fizika, kimyo va biologiya fanlari bo'yicha baholari a'lo bo'lsagina hujjat topshira oladi.

Hujjatlar ariza beruvchining faqat tahsil olayotgan hududi bo'yicha qabul qilinadi. Talabgor o'qiyotgan maktabning hududiy joylashuvi Prezident maktabi ochilayotgan hududga mos kelishi kerak.

Hujjat topshirish

Aholiga qulaylik yaratish maqsadida hujjatlarini onlayn (pm.xtv.uz) qabul qilish tizimi yo'lga qo'yildi. Onlayn qabul 21-iyun kuni soat 24:00 da yakunlanadi. Internetdan foydalanish imkoniyati bo'lmagan nomzodlar uchun ham qulaylik yaratildi. Toshkent shahridagi nomzodlar uchun Mirzo Ulug'bek tumanidagi 241-maktab binosi, namanganlik nomzodlar uchun Boborahim Mashrab ko'chasida joylashgan "Barkamol avlod" bolalar markazi, xorazmlik o'quvchilar uchun Xiva shahar xalq ta'limi bo'limi, qoraqalpog'istonliklar uchun Ibroyim Yusupov nomli davlat ixtisoslashtirilgan maktab-internati binosida 22-iyun kuni soat 17:00 ga qadar hujjatlar qabul qilinadi.

Ishonchsiz ma'lumotlar taqdim etgan nomzod tanlovdan istalgan bosqichda imtihondan chetlatilishi mumkin.

Imtihonlar tartibi

Imtihon nomzodlar soniga ko'ra bir necha bosqichda o'tkazilishi mumkin. Agar ariza beruvchilar soni bir o'rin uchun 20 nafardan oshsa, dastlabki imtihonlar matematika fani bo'yicha o'tkaziladi. Berilgan 20 ta testni yechishga bir soat vaqt ajratiladi.

Nomzodlar imtihonning asosiy bosqichida talabgorlar soni bir o'ringa 20 nafardan oshmagan holda ishtirok etadi.

Imtihonlarning asosiy bosqichi axborotni tahlil qilish va solishtirish qobiliyatini aniqlash bo'yicha (16 ta masala), mantiq elementlari bo'lgan matematika fanidan (24 ta masala) hamda ingliz tili (55 ta test savoli) fanlaridan iborat bo'ladi. O'quvchilar to'plangan balning asosiy qismi (80 foizi)ni tanqidiy fikrlash va mantiqiy bilimni talab etuvchi topshiriqlarni bajarish orqali yig'ishlari mumkin. Ballarning faqat 20 foizigina ingliz tili faniga to'g'ri keladi. Shu bois nomzodlar ingliz tilidan mukammal tayyorgarlikka ega bo'lmay, tanqidiy va mantiqiy fikrlash qobiliyati yaxshi rivojlangan bo'lsa ham, ularning Prezident maktablariga qabul qilinish ehtimoli yuqoriligicha qoladi. Nomzodlar istagiga ko'ra, ushbu yo'nalishdagi imtihon savollari ingliz tilida emas, davlat tilida beriladi.

Talabgorlar teng ball yig'isa, qabul komissiyasi nomzodlar bilan suhbat o'tkazadi. Suhbatda o'quvchining ota-onasi (qonuniy vakillari), zarur hollarda esa, psixolog hamda tibbiyot xodimlari ham ishtirok etishi mumkin. Mazkur jarayonni audio va videotasvirga olishga ruxsat beriladi.

Cambridge Assessment International Education qaroriga ko'ra, nomzodlar va ularning ota-onalari imtihon natijalari yuzasidan apellyatsiyaga berish hamda imtihon ishlarini tekshirish huquqiga ega emas.

O'quv jarayoni

Prezident maktablari internat sifatida faoliyat yuritadi. Ya'ni, o'quvchilarga haftaning 5 kuni mobaynida maktabda o'qish va yashash imkonini beriladi. Dam olish kunlari ota-onalar farzandlarini uyga olib ketishi mumkin. O'quvchilar bepul ovqat va maktab formasi bilan ta'minlanadi.

Prezident maktablaridagi o'qitish jarayoni "STEAM — ta'lim" dasturi bo'yicha amalga oshiriladi. Darslar ingliz tilida o'tiladi.

Bitiruvchilar belgilangan tartibda davlat tomonidan tasdiqlangan shahodatnoma, attestat bilan bir qatorda, xalqaro darajadagi tegishli dastur diplomiga ega bo'ladi.

Zilola MADATOVA,
"Ma'rifat" muxbiri

Anjuman

Zamonaviy rahbar imiji

O'tgan yillar davomida ko'pincha eng yaxshi fan o'qituvchisi maktabni boshqarish qobiliyati yuqori bo'lmasa-da, direktor etib tayinlanar edi. Yaxshi mutaxassisning salohiyati noto'g'ri yo'naltirilishi oqibatida butun boshli ta'lim muassasasining faoliyati, undagi sog'lom pedagogik muhit qoniqsiz ahvolda qolishi ayni haqiqat. Bu esa boshqaruv san'atining barcha nozik qirralarini puxta egallagan kadrlarga ehtiyoj va zarurat yuqori ekanini ko'rsatdi.

Abdulla Avloniy nomidagi xalq ta'limi tizimi rahbar va mutaxassis xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish institutida o'tkazilgan "Ta'limda menejmentning dolzarb masalalari" mavzusidagi respublika ilmiy konferensiyasida shu haqda so'z bordi.

Institutning 85 yilligiga bag'ishlangan anjumanda Xalq ta'limi vaziri Sh.Shermatov, AQShning O'zbekistondagi elchixonasi jamoatchilik bilan aloqalar bo'limi rahbari D.Braun, institut rektori N.Rahmonqulova yurtimizdagi umumta'lim maktablarida samarali menejment joriy etilayotgani, ta'limni rivojlantirishda O'zbekiston — AQSh hamkorligi istiqbollari xususida so'z yuritdi.

— Keyingi yillarda maktab direktorlarining na nufuzi, na maoshi oshayotgan edi, — deydi Xalq ta'limi vazirining birinchi o'rinbosari Alisher Umarov. — Davlatimiz rahbari tomonidan ayni masalaga alohida e'tibor qaratilgani tufayli xalq ta'limi tizimi xodimlari mehnati munosib rag'batlantirilib, ortiqcha yumush va topshiriqlardan qutuldi. Aslida menejment keng qamrovli tushuncha. Dunyoning rivojlangan mamlakatlari, jumladan, Fransiya va ta'limda menejment instituti faoliyat ko'rsatadi. Mamlakatimizda ham bu borada dadil qadamlar tashlanmoqda. Bugungi kunga qadar 3 mingdan ziyod maktab direktorining ta'lim sohasidagi menejer sifatida malakasi oshirildi. O'zbekiston OAK Rayosatining qarori asosida ilk bor o'tgan yildan beri institut qoshida pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar beruvchi ilmiy kengashda "Ta'limda menejment" ixtisosligi bo'yicha 4 ta doktorlik dissertatsiyasi muvaffaqiyatli yoqlandi.

Xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish hududiy markazlari rahbarlari, professor-o'qituvchilar va metodistlar qatnashgan tadbirda "Fullbright DAST" dasturi (AQSh) loyihasi bo'yicha mutaxassis J.Smetana xonim bu yil bir oy mobaynida Buxoro, Samarqand, Navoiy, Nukusda o'tkazgan seminar-treningi xulosalarini taqdimot tarzida o'troqlashdi.

— Mutaxassislar fikricha, zamonaviy maktab direktorining imiji 4 ta omil asosida baholanadi, — deydi J.Smetana. — Bular reaksiya, bilim, xulq-atvor va ta'sirdir. Dunyo tajribasida tan olingan, bolaning shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim yurtimizda izchil tatbiq etilayotgani quvonarli hol. Menejerlik mashg'ulotlarimiz ta'limda menejment bo'yicha hududiy trenerlarni tayyorlashga xizmat qiladi. Bu esa xalq ta'limi tizimida menejment konsepsiyasini shakllantirishga ko'maklashishi shubhasiz.

Kunning ikkinchi yarmida anjuman ishtirokchilari "Ta'lim boshqaruvining ijtimoiy va huquqiy masalalari", "Xalq ta'limi muassasalarida ta'lim sifati menejmenti", "Ta'limni boshqarish jarayonini axborotlashtirishning dolzarb masalalari", "Ta'limda menejment" ixtisosligi bo'yicha mutaxassislar tayyorlash masalalari" mavzularida sho'balarda fikr almashdi.

Sho'ba yig'ilishlarida o'quv jarayonini boshqarishda maktab rahbariga qo'yiladigan kasbiy kompetentlik talablari, ta'limni boshqarish va baholash jarayonini axborotlashtirish, maktab imijini shakllantirishda ta'lim muassasasining jamoatchilik bilan aloqalarining o'rni, malaka oshirish tizimida innovatsion menejmentni joriy etish, kouching o'quv mashg'ulotlarini samarali tashkil etish kabi mavzular keng muhokama etildi.

Anjuman yakunida ta'limda menejmentning dolzarb masalalari bo'yicha bildirilgan taklif va fikr-mulohazalar asosida vazirlikka taqdim etish uchun tegishli tavsiyalar ishlab chiqildi.

Dilshod RO'ZIQULOV,
"Ma'rifat" muxbiri

Jahonga yo'l

Bilimingizni sinab ko'ring

Xabaringiz bor, ota-onalar va o'qituvchilarning talab hamda taklifiga ko'ra, matematikadan xalqaro fan olimpiadasi saralash bosqichi savollarini chop eta boshladik. Gazetamizning shu yil 30-sonida saralashning 1-turida taqdim etilgan test savollari e'lon qilingan edi. Ushbu sonda 2-tur test savollarini chop etyapmiz.

Eslatib o'tamiz, O'zbekiston terma jamoasini shakllantirish uchun musobaqaning 2-turi Samarqand shahridagi 60-IDUMda bo'lib o'tdi. Unda 140 nafar iqtidorli o'quvchi ishtirok etdi. Ishtirokchilarning ishini adolatli va shaffoflik asosida baholash maqsadida Nizomiy nomidagi TDPU va boshqa oliy ta'lim muassasalarining tajribali professor-o'qituvchilari jalb etildi.

Natijalarga ko'ra, har bir yosh yo'nalishidan 4 nafardan jami 8 nafar o'quvchi g'oliblikni qo'lga kiritib, O'zbekiston terma jamoasi tarkibiga kiritildi.

Xalq ta'limi vazirligi tashabbusi bilan 2014-yildan buyon umumta'lim maktablari o'quvchilari xalqaro matematika musobaqasi(IMC)da ishtirok etib keladi. Har yili 4 nafar iqtidorli o'quvchi 30 dan ortiq mamlakatning 600 dan ortiq vakillari ichida O'zbekiston sha'nini himoya qilib, g'oliblar safidan joy olmoqda.

Tahlillarga ko'ra, 2014-yildan (Koreya — 2014, Xitoy — 2015, Tailand — 2016, Hindiston — 2017, Bolgariya — 2018) hozirgi kunga qadar vakillarimiz Xalqaro matematika musobaqalari(IMC)da 3 oltin, 5 kumush, 4 bronza medal bilan yuqori o'rinlarni egallab kelmoqda.

Xalqaro matematika musobaqasida qatnashish uchun tanlovning 2-bosqichi topshiriqlari

(2005-yil 1-avgustdan keyin tug'ilganlar uchun)

Ajratilgan vaqt: **90 daqiqa**

1. Onasi Sherliga 30 ta qalam sotib olishi uchun pul berdi. Shu kuni qalam chiqaruvchi korxonada reklama aksiyasi o'tkazayotgan ekan. Ya'ni, 20 ta qalamdan iborat to'plamni sotib olganlik haqida xarid cheki ko'rsatilsa, to'plam narxining 25 foizi, 5 ta qalamdan iborat to'plamni sotib olganlik haqida xarid cheki ko'rsatilsa, to'plam narxining 10 foizi xaridorga qaytarilarkan. Sherlali eng ko'pi bilan qancha qalam sotib olishi mumkin?

2. Alisherga ham onasi qalam sotib olishi uchun pul berdi. Reklama aksiyasi shartlari o'zgarmadi (1-masalaga qarang). Alisher eng ko'p qalam sotib olishga harakat qildi. Natijada u onasi tayinlagan qalamlar sonidan 12 ta ko'p qalam sotib oldi. Onasi Alisherga nechta qalamga pul bergan edi?

3. Uzunligi 2004 km bo'lgan estafeta bir nechta bosqichdan iborat. Barcha bosqichlar uzunliklari bir xil bo'lib, ular butun sonda ifodalanadi. Yangi Zelandiya davlati jamoasi a'zolari bir necha kun yugurishdi. Bunda har bir bosqichga 1 soat sarflandi. Ular bir hafta yugurgani ma'lum bo'lsa, necha soat yugurishgan? Orada ular albatta dam olishgan.

4. Duskada bir nechta natural sonlar yozilgan. Bunda ixtiyoriy ikkita qo'shni sonlarning ayirmasi bir xil. Karim turli raqamlarni turli harflar bilan, bir xil raqamlarni esa bir xil harflar bilan almashtirdi. Duskada T, eL, eK, LA, SS yozuv paydo bo'lgan bo'lsa, dastlabki sonlarning yig'indisini toping.

5. ABCD kvadrat tomoni 3 ga teng. AB tomonida e nuqta belgilangan. Bunda AE=1 va EB=2 bo'ldi. AC va DE kesmalar H nuqtada kesishsin. CDH uchburchak yuzini toping.

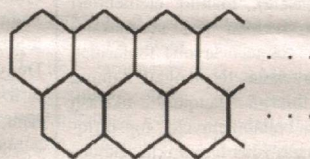
6. Valisherda 2019 ta gugurt bor. U ikki qatorda bir-biriga yopishgan oltiburchaklarni yasamoqda (1-chizma). Jami nechta oltiburchak hosil bo'ladi?

7. 1 dan 100 gacha bo'lgan n sonlar qaralmoqda. Bunda n ning barcha bo'luvchilari (1 va n ham kiradi) ko'paytmasi n³ ga teng. Bunday n sonlar nechta?

8. ABCD to'g'ri to'rtburchak ichida P nuqta olingan. Bunda AP=6, BP=7 va CP=5 bo'ldi. DP kesmaning uzunligini toping.

9. Hisoblang: 1² + 2² - 3² - 4² + 5² + 6² - 7² - 8² + 9² + 10² - ... + 2017² + 2018².

10. To'g'ri to'rtburchak ikkita vertikal va ikkita gorizontal kesmalar bilan 9 ta qismga ajratilgan. Ulardan ayrimlarining yuzlari 2-chizmada ko'rsatilgan. Eng yuqorida va o'ngda joylashgan qismning yuzini toping.

1-chizma

30		?
21	35	
	10	8

2-chizma

Xalqaro matematika musobaqasida qatnashish uchun tanlovning 2-bosqichi topshiriqlari

(2002-yil 1-avgustdan keyin tug'ilganlar uchun)

Ajratilgan vaqt: **90 daqiqa**

1. Onasi Sherliga 30 ta qalam sotib olishi uchun pul berdi. Shu kuni qalam chiqaruvchi korxonada reklama aksiyasini o'tkazayotgan ekan. Ya'ni, 20 ta qalamdan iborat to'plamni sotib olganlik haqida xarid cheki ko'rsatilsa, to'plam narxining 25 foizi, 5 ta qalamdan iborat to'plamni sotib olganlik haqida xarid cheki ko'rsatilsa, to'plam narxining 10 foizi xaridorga qaytariladi. Sherlali eng ko'pi bilan qancha qalam sotib olishi mumkin?

2. Alisherga ham onasi qalam sotib olishi uchun pul berdi. Reklama aksiyasi shartlari o'zgarmadi (1-masalaga qarang). Alisher eng ko'p qalam sotib olishga harakat qildi. Natijada u onasi tayinlagan qalamlar sonidan 12 ta ko'p qalam sotib oldi. Onasi Alisherga nechta qalamga pul bergan edi?

3. Parpi, Sobir va Murod "chiqib ketish"ga shahka o'ynamoqda. "Chiqib ketish"ga o'yinda har bir partiyani ikki nafar bola o'ynaganda, uchinchi kutadi. Yutqazgan bola uchinchisiga o'rini bo'shatib, kutadiganga aylanadi. Parpi 12 ta, Sobir 7 ta, Murod esa 11 ta partiya o'ynagan bo'lsa, Parpi Sobirni necha marta yutgan?

4. Duskada bir nechta natural sonlar yozilgan. Bunda ixtiyoriy ikkita qo'shni sonlarning ayirmasi d ga teng. Karim turli raqamlarni turli harflar bilan, bir xil raqamlarni esa bir xil harflar bilan almashtirdi. Duskada A, BC, DEF, CGH, CBE, eKG yozuv paydo bo'lgan bo'lsa, d ni toping.

5. a² + 3b² son a + 3b ga bo'linadigan barcha o'zaro tub bo'lgan a va b sonlar juftliklarini toping.

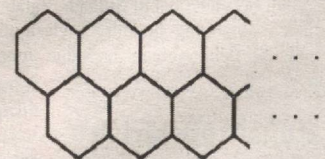
6. A dan B ga qarab bir vaqtda "Matiz", "Spark" va "Lacetti" yo'lga chiqdi. "Lacetti" B gacha yetib borib, tezda orqaga burildi. B dan 18 km yurib u "Spark"ni, 25 km yurib esa "Matiz"ni uchratdi. "Spark" B gacha yetib borib, tezda orqaga burildi va B dan 8 km yurib "Matiz"ni uchratdi. A dan B gacha masofa necha kilometr?

7. 400 dan 600 gacha bo'lgan n sonlar qaralmoqda. Bunda n ning barcha bo'luvchilari (1 va n ham kiradi) ko'paytmasi n⁵ ga teng. Bunday n sonlar nechta?

8. To'g'ri burchakli ABC uchburchakda B burchak to'g'ri. AB katetdagi M nuqta uchun AM=BC, BC katetdagi N nuqta uchun esa CN=MB tenglik bajariladi. AN va CM to'g'ri chiziqlar orasidagi o'tkir burchakni toping.

9. ABC uchburchakda ∠A = α, BC = a. Ichki chizilgan aylana AB va AC to'g'ri chiziqlar bilan M va P nuqtalarda urinadi. Diametri BC bo'lgan aylana MP to'g'ri chiziqda qanday uzunlikdagi vatarni ajratadi?

10. To'g'ri to'rtburchak ikkita vertikal va ikkita gorizontal kesmalar bilan 9 ta qismga ajratilgan. Ulardan ayrimlarining yuzlari 2-chizmada ko'rsatilgan. Eng yuqorida va o'ngda joylashgan qismning yuzini toping.

1-chizma

30		?
21	35	
	10	8

2-chizma

Nomukammal darslik, eski dasturlardan qachon voz kechamiz?!

(Davomi. Boshi 1-betda)

Nargiza XALILOVA,

psixologiya fanlari nomzodi, dotsent:

— Hozirgi o'quvchilarni hayratga solish osonmas. Shuning uchun har bir fanni hayotga bog'lab o'qitish lozim. Maktabda fanlarni o'qitishda bolaning yoshi va individual xususiyatlari e'tiborga olinmaydi. Agar o'tilayotgan mavzu quruq ma'ruza shaklida, tasviriy vositalarsiz bo'lsa, o'quvchi uning o'z hayotida qanday ahamiyatga ega ekanini tasavvur qila olmasa, o'zlashtirishga qiyinaladi. Dars unga zerikarli tuyuladi. Natijada fanga nisbatan ishtiyoqi susayadi. Bola biror mavzuni tushunmasa, unda bo'shliq paydo bo'ladi. Tabiiyki, keyingi mavzular qanchalik sodda yoki mohirlik bilan o'tilsa ham, tushunarsiz bo'lib qoladi. Teranroq kuzatib, xulosa qiladigan bo'lsak, bugun aksariyat maktablarda yuqori sinfda o'tiladigan aniq va tabiiy fanlardan darslar shu zavldan kechadi. Oqibatda darslar samarasiz, ajratilayotgan mablag'lar foydasiz, o'quvchilar vaqti esa bekor o'tmoqda.

Mukarram AHMEDOVA,

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent:

— Xalqaro pedagogik tadqiqotlardan ma'lum bo'lishicha, darsda o'quvchilar o'qituvchining nutqidagi, harakatidagi kamchiliklarni kuzatadi. Masalan, ko'p gapiradigan so'zlarini sanab o'tiradi. Demak, bu o'quvchiga fandan, o'tilayotgan mavzudan ko'ra qiziq. Bizning maktablarda ham bu kabi holatlar juda ko'p uchraydi. O'quvchining diqqati fanga emas, boshqa usullarga qaratilayotganiga ko'p omillarni sabab qilib keltirish mumkin. O'qituvchining mahoratsizligi, fanlarning hayotga bog'lab tashkil etilmasligi (natijada mavzu murakkabdek tuyuladi), sinfda o'quvchi soni ko'pligi va hokazo. 40 dan ortiq o'quvchiga 45 daqiqada nimani o'rgatish mumkin?! Bunday sharoitda o'qituvchi darsni faqat ma'ruza tariqasida olib boradi. Yana, ko'chirilgan konspektlar uchungina qo'yilgan "5" baholar bola bilimining o'lchovi bo'ladi. Bu qanchalik adolatli va haqqoniy deb o'ylaysiz?! Olingan baholar bilan o'quvchi kelajakda nimaga erishadi? O'quvchi bilan individual shug'ullanilmasa, dars samarasiz bo'lib qolaveradi. Axir, sinfdagi o'quvchilarning har biri turfa xil qobiliyatga, qiziqish va maqsadga ega. Qabul qilish darajasiga ko'ra, qobiliyati va maqsadiga ko'ra, o'quvchilarni ma'lum fanlarga, yo'nalishga bo'lib, ixtisoslashtirib o'qitish zarur.

Aziza MUXSIYEVA,

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent:

— Aksariyat yuqori kontingentli, ota-onalar nufuzli deb bilgan mak-

tablarning eng katta muammosi sinfdagi o'quvchi sonining me'yordan ortiqligidir. Bu fiziologik jihatdan ham o'quvchini, ham o'qituvchini toliqtiradi. Mana shu sharoitda o'quvchi kuniga 5-6 soat darsda o'tirishi kerak. Maktabdan so'ng charchagan bolani ota-onalar qo'shimcha darsga, repetitora jalb qiladi. Tasavvur qilyapsizmi, biz toliqqan o'quvchiga yana yuklama beryapmiz. Aslida repetitor maktabda darslar yaxshi o'qitilmayotgani uchun kerak bo'lyapti. Demak, maktabdagi darslar samarasizligidan davlat moddiy, o'quvchilar ma'naviy zarar ko'ryapti. Yoshlarni toliqtirmay, vaqtini bekor sarflamay maktabdagi darslar sifatiga e'tibor berilsa, fanlar soni kamaytirilsa, repetitora ehtiyoj sezilmaydi. Buning uchun sinfda o'quvchilar 25 nafardan oshmasligi, fanlar kesimini qaytadan ko'rib chiqib, darslarni hayotiy ko'nikmalar bilan bog'lab tashkil etish kerak. Amaliy mashg'ulot qiziqarli bo'ladi, qiziqarli dars esa o'quvchini ruhan va jismonan toliqtirmaydi. Aksincha, oziqlantiradi.

Malika UMAROVA,

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent:

— Yaponiya maktab ta'lim tizimi ham ixtisoslashuv borasida katta tajribaga ega. Ularda boshlang'ich sinfdan so'ng o'quvchilar oliy ta'lim muassasasida ta'lim olishni istovchilar va o'rta ma'lumot bilan qolib, kasb-hunar egallovchilar guruhlari bo'lingan. Ehtimol, ixtisoslashuvda bunga ham katta ahamiyat qaratish kerakdir. Axir jamiyatga faqat oliy ma'lumotli mutaxassislar emas, hunar egalari, usta va hunarmandlar, ishlab chiqarish sohasi mutaxassislari ham zarur. Bizda oliy ma'lumotli diplomga egalik maqomi yuqori hisoblanadi. Muvaffaqiyatlariga faqat oliy ma'lumotlilik maqomini beruvchi diplom bilan emas, kasbiy professionallik ortidan erishilishini yoshlarga uqitira olishimiz kerak. U o'qituvchi bo'lsin yoki shifokor, chilangarmi yoki duradgor, o'z ishini ustasi bo'lsa, ana shu kasb inson umrining bezagiga aylanadi. Shuning uchun maktabdan o'qituvchi hunar o'rganishga kirishgan o'quvchini ruhlantirib, nazariy va amaliy bilimni oshirishiga imkoniyat yaratish kerak. Bu esa maktabda kasbiy ta'limga katta e'tibor qaratilishini taqozo etadi. Biz kollej ta'limidan voz kechdik. Endi o'quvchi katta hayotga maktab ta'limini tugatib, to'g'ridan to'g'ri qadam qo'yadi. 11-sinfni tamomlab, oliy o'quv yurtiga kirish imtihonlarida qatnashadi yoki o'zi tanlagan kasb-hunar bo'yicha ish boshlaydi. Bunda maktabda olingan bilim katta rol o'ynaydi. Ammo mavjud holatda umumta'lim maktablarida berilgan bilimning o'zi bilan oliy ta'lim imtihonlaridan o'tish

mushkul. Kasb-hunarga yo'naltiruvchi o'quv-ishlab chiqarish majmualaridagi mashg'ulotlar ham nomigagina tashkil etilayotgani sir emas.

Feruza AMINOVA,

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent:

— 2009-yili "Ta'lim sektorini rivojlantirish" loyihasi bo'yicha Germaniya Respublikasida malaka oshirib qaytdim. Malaka oshirish jarayonida Germaniya boshlang'ich ta'limi bilan yaqindan tanishdim. Bir qarashdayoq nemis ta'limi bolaga to'laqonli erkinlik berishini angladim. Maktabdagi har bir bilim hayot bilan bog'liq holda singdiriladi. Ular boshlang'ich sinfda matematika, o'qish kabi murakkab fanlarni qisman o'tib, atrofimizdagi olam faniga ko'p soat ajratishlaridan hayratlandim. Ammo bu fan bizdagi atrofimizdagi olam fanidan ancha farq qiladi, keng doirani qamrab oladi. Bu fan bo'yicha odobnoma — muomala madaniyati, oilaviy, qo'shnichilik, do'stlik, tabiatga, hayvonlarga munosabat, ko'cha-ko'ya, mehmondorchilikda o'zini tutish odobi, tabiat hodisalari, kundalik turmushda foydalaniladigan texnika vositalarini ishlatish xavfsizligi kabi bilimlar beriladi. Shuningdek, ushbu darslar jarayonida o'quvchida o'qish, hisoblash ko'nikmasi shakllantirib boriladi. Chunki darslar shunchaki o'qituvchining nutqini tinglash, kitobdagi matnni daftarga ko'chirib yozish bilangina kechmaydi. Bola darsda o'z ijodkorligini to'liq namoyish etadi. Rasm chizadi, qo'shiq aytadi, shakl yasaydi. Shuningdek, mustaqil fikr, shaxsiy g'oya uchun o'quvchi hamisha ustoz tomonidan rag'batlantiriladi (baholanmaydi). G'oya va ijodkorlik Germaniya ta'limining asosiy tamoyili hisoblanarkan. Nemis o'quvchilari, o'qituvchilari texnika vositalarini juda yaxshi biladi. Har bir dars texnik vositalar yordamida tashkil qilinadi. Bola dars jarayonida planshet yoki noutbukdan bemalol foydalanadi. Hatto kalkulyatorida ham erkin ishlaydi. O'quvchilarga yodlatish emas, fikrlash va tahlil qilishga katta e'tibor beriladi. Ushbu jarayonni kuzatish chog'ida men o'zimizning ta'lim tizimimizdagi bir qator kamchiliklarni topgandek bo'ldim. Biz o'quvchidan juda ko'p miqdordagi qonun-qoidalarini yodlashni, hech qayerga qaramay aytib berishni, daftarlarni to'ldirib konspekt yozishni talab etamiz-u, buning qanchalik foydali ekanini o'ylab ko'rmaymiz. Aytaylik, zoologiya fanidan hujayraning rasmini chizib kelish topshiriladi, o'quvchi uni o'zi yoki yaxshiroq chizadigan biror kishiga chizdiradi, ammo hujayra haqida to'liq tushunchaga ega emas. Kitobdagi o'sha mavzuni mustaqil o'qib chiqish, qo'shimcha manbalarni topib

o'qib, darsda yangi ma'lumotlarni gapirib berishga urinmaydi. Biz umumta'lim maktab o'quv dasturlaridagi fanlarni optimallashtirishda ana shu masalalarga e'tibor qaratishimiz lozim. Odobnoma, atrofimizdagi olam, yo'l harakati qoidalari fanlarini birlashtirib, kuchli va ta'sirchan bir konsepsiyaga keltirishimiz kerakki, bu darsda o'quvchi barcha hayotiy ko'nikmalarni egallasin. Shu bilan birga, ta'lim tizimini erkinlashtirish tarafdoriman.

Jahongir G'ULOMOV,

pedagogika fanlari nomzodi, dotsent:

— Yuqori sinf o'quv dasturidagi fanlarni optimallashtirishda katta islohot kerak deb o'ylayman. Maktab ta'lim dasturida bugungi zamon uchun eskirgan, keraksiz mavzulardan hamon voz kechilmagani achinarli. Bunday mavzularni dasturdan chiqarib tashlab, hozirgi kunimizda zarur bo'ladigan mavzularni kiritishimiz, fanni amaliy jihatdan asoslab o'tib berishimiz kerak. Masalan, bugungi yoshlar uchun informatika va axborot texnologiyalari fani juda ham zarur. Ammo ushbu fan 8-sinfda haftasiga 1 soat, 9-10-sinfda 2 soat, 11-sinfda 1 soatdan o'tilyapti. Bugun har bir soha mahoratli dasturlovchi mutaxassisga katta ehtiyoj sezilyapti. Shunday ekan, bolalarni nega shu talab asosida o'qitmayapmiz? Matematika fani esa 10-sinfda haftasiga 4 soatdan, qolgan barcha sinflarda 5 soatdan o'tilyapti. Ammo bu miqdorga yarasha natijaga erishmayapmiz. Juda ko'p masala va formulalarning amaliy ahamiyatini bilmaymiz. Matematikani chuqur o'rganayotgan o'quvchi ham yechayotgan masalalarining hayotiy ahamiyati haqida tushunchaga ega bo'lmaydi. Aytaylik, V simon jadval grafikning $x=y^2$ giperparabolalar formulasi trolleybusning simini yuvishda ishlatiladi. Trolleybuslarga kundalik turmushimizda ehtiyoj qolmagan davrda bizga uning simini yuvishda kerak bo'ladigan formulani o'rganish nega kerak? Amaliy bo'lmagan matematikaning haftasiga 4-5 soatdan o'tilishi mutlaqo noto'g'ri. Shunday o'quvchilar borki, maktabni bitirgunga qadar har safar algebra darsiga kirganda, doskaga o'qituvchi yozib, tushuntirayotgan formulalarni o'rganish, masalalarni yechish hayotimizning qaysi jabhasida o'ziga asqatishni mumkinligini o'ylab, javob topolmaydi. Va har kungi darslarni ana shunday mavhumlik bilan o'tkazib yuboradi. Shunday ekan, matematika soatlarini qisqartirib, buning o'rniga informatika va axborot texnologiyalari fanidan dars soatlarini ko'paytirish maqsadga muvofiq. Yoki matematika o'quv dasturini yangilash lozim.

Zilola MADATOVA
suhbatlashdi.

Oliy va o'rtta maxsus ta'lim vaziriga ochiq xat

Talaba mas'uliyatidagi beshta farq — beshta to'siq

Hurmatli Inom Urishevich!

Yurtimizda so'nggi paytlarda oliy ta'limga katta e'tibor qaratilayotgani, oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallari soni ko'payayotgani, xorijiy OTMlar, qo'shma fakultet va yo'nalishlar ochilayotgani, oliy ta'limga qabul kvotalari bosqichma-bosqich oshirilayotgani quvonarli hol, albatta. Shu bilan birga, miqdoriy o'zgarishlardan **sifat o'zgarishlariga** o'tish, nomi o'zgarigani bilan mohiyatan sovetcha bo'lib qolayotgan oliy ta'limimizning ishlash **tamoyillarini** rivojlangan davlatlarda qabul qilingan va samaraliligini vaqt isbotlagan anozalar asosida qayta ko'rib chiqish payti kelmadimikan?

Taqdir taqozosi bilan o'z yo'nalishim bo'yicha ikkita nufuzli xorijiy OTMda o'qish sharafiga muayassar bo'lganman. Biri — AQShning Nyu-York shahridagi Kolumbiya universiteti (Columbia University) bo'lsa, ikkinchisi — Buyuk Britaniya poytaxtida joylashgan London universiteti kolleji (University College London, UCL). Har ikkala universitet butunjahon reytinglarida (QS, Times Higher Education, ARWU) qanday o'rinlarni egallab kelayotganini shu reytinglarning rasmiy saytlarida ko'rib olish mumkin. Bundan tashqari, O'zbekistondagi birinchi xalqaro oliy ta'lim muassasasi bo'lmish Toshkentdagi Xalqaro Vestminster universitetida ham tahsil olganman. Ruxsat bersangiz, ushbu nufuzli universitetlarda o'qish, ulardan ayrimlarida o'qish bilan birga ishlash asnosida chiqargan xulosalarim, milliy oliy ta'lim tizimimiz va xorijiy universitetlarning ish uslublaridagi (mening nazaringda) **prinsipial farqlar** haqidagi kuzatishlarimni o'rtog'lashmoqchiman.

Birinchi farq xorijiy OTMlarda fikr hurmat qilinadi. Talabalar ijtimoiy tarmoqlarda "nojo'ya" fikr bildirgani yoki kimningdir fikriga "layk" bosgani uchun guruh kuratori yoki universitet rahbariyati tomonidan o'qishdan chetlashtirish bilan tahdid qilinmaydi. (Darvoqe, xorijiy universitetlarda "guruh kuratori" degan tushuncha mavjud emas: mustaqil qaror qabul qilish huquqiga ega talabalarni terqash, har qadamini, fikrlashini nazorat qilish ularning xayoliga ham kelmaydi.) Shuningdek, erkin fikr bildirgan o'qituvchilar ham biror tazyiqqa uchramaydi. Shunchaki, **fikrlar xilma-xilligi ilm-fan, jamiyat rivojiga xizmat qilishi** oddiy haqiqat sifatida qabul qilinadi.

Ikkinchi farq — talabalar semestr davomida o'nlab kerakli-kerakmas fanlarni o'zlashtirishga majbur qilinmaydi. Kredit tizimi faqat akademik mobilik uchun emas, talabani yuklamasini hisoblash uchun ham o'ylab topilgan. Natijada har bir fanni o'zlashtirish uchun qancha vaqt sarflanishi oldindan hisoblab chiqiladi (bunda **mustaqil izlanishga** ko'proq vaqt ajratiladi, talaba ilmiy adabiyotlar bilan mustaqil ishlash, o'rganilayotgan fan qonuniyatlarini amaliyotga tatbiq

qilishni o'rganadi.) Talaba o'qishi mumkin bo'lgan fanlar soni cheklanganligi tufayli (bu son majburiy va tanlov fanlarni qo'shib hisoblaganda odatda bir semestrda besh-oltitadan oshmaydi) unga kelgusi faoliyatida **haqiqatan ham asqatadigan fanlar** o'qitiladi. Talaba o'zini qiziqtirgan yo'nalishlar, masalalarni o'zi tanlaydigan tanlov fanlar doirasida o'rganish imkoniyatiga ega. (Aytgancha, tanlov fanlarini talabani o'zi tanlaydi, uning uchun kafedra, dekanat yoki rektorat "tanlab" bermaydi.) Darhaqiqat, hech kim injener yoki quruvchini korxonaga ishga olayotganda uning tarix yoki falsafani bilish-bilmasligi yoki maktab direktori ona tili o'qituvchisini ishga olayotganda uning ekologiya, valeologiya yoki matshunoslikdan necho'g'lik bilimiga ega ekanini so'ramaydi. Hozirgi zamon **tor ixtisosliklar** davri ekanini, hamma o'z sohasini yaxshi bilishi kerakligini, "keng fikrlaydigan" qomusiy olimlar davri o'tgani, "har sohadan bir shingil" bilib qo'ldan aniq ish kelmaydigan mutaxassislar bilan ko'zlangan maqsadga erishib bo'lmagiligi butun dunyo allaqachon tushunib yetgan.

Uchinchi farq — talabaga **mustaqil shaxs sifatida qaraladi**. Hech kim uning kim bilan yashayotgani, kiyimi, soch turmagi, soqolini o'stirish-o'stirmasligini nazorat qilmaydi. Hech kim undan "ta'til paytida falon joyga boraman yoki bormayman, falon ishini qilaman yoki qilmayman" degan mazmunda tilxat yozdirib olmaydi. Universitet rahbariyati ertalabdan eshik oldida tizilib olib yoki dars payti auditoriyaga kirib, talabani tashqi ko'rinishi "universitet ichki tartib-qoidalariga to'g'ri kelmagani" uchun asabini buzmaydi. Darsga kechikkani uchun rasmini alohida "hurmat taxtasi"ga joylab qo'ymaydi. Chunki ular bunday yondashuv bilan o'z fikriga ega, bo'lajak ish faoliyatida **muammolarni mustaqil yechishga, yangilik yaratishga qodir shaxslarni** tarbiyalab bo'lmagiligi yaxshi tushunishadi.

To'rtinchi farq — talaba faqat **fanni bilsa**, semestr boshida qo'lga berilgan, elektron ta'lim tizimida ham aniq qilib yozib qo'yilgan **talablarga javob bersagina** shu fandan **baho olishi mumkinligini his qiladi**. Fanni bilmasa, hech

qanday yo'l bilan maqsadiga erisha o'lmasligiga aqli yetadi. Kafedra mudirlari, dekanat yoki rektorat vakillari aralashib, kerak bo'lsa, o'qituvchini "o'rtaga olib", semestr davomida darsga deyarli kelmagan, fanning asosiy tushunchalarini ham bilmaydigan talabaga shunchaki oraliq va yakuniy nazoratlarga kelib oldi-qochdi gaplari bilan o'n ikki varaqlik daftarni "qoralab" bergani uchungina "odamgar-chilik yuzasidan" bahosini olib bermasligini talaba anglaydi. Universitet rahbariyati ham majlislarda talabalarga ochiq-oydin "bu dargohda forma, davomat, odobing birinchi o'rinda, biliming o'ninchi o'rinda", deb va'z o'qimaydi. Shuning uchun talaba o'qiydi, belgilangan talablarni bajarishga harakat qiladi. Qo'lga berilgan dasturda shu fandan qachon, qay tartibda, qay mazmunda imtihon yoki kurs ishi topshirilishi, bu imtihon yoki kurs ishi qanday mezonlar va talablar asosida baholanishi **umumiy gaplarsiz, konkret, aniq-tiniq** qilib yozib qo'yilgani ham talabaga fanni o'zlashtirishda katta yordam beradi.

Beshinchi farq — universitet professor-o'qituvchisining asosiy va yagona vazifasi **ta'lim jarayonini sifatli va samarali tashkil qilishda**, universitetning **ta'lim dargohi va ilmiy muassasa sifatidagi obro'si oshishiga hissa qo'shishda** ko'rinadi. Darsidan talabalar kelgusidagi faoliyatida asqatadigan bilimni olishi uchun professor-o'qituvchi sohasidagi ilmiy yangiliklardan, tendensiyalardan xabardor bo'lib turishi, nafaqat xabardor bo'lishi, o'zi ham shu sohada ilmiy tadqiqotlar olib borib, izlanish natijalaridan ilmiy jamoatchilikni xabardor qilib turishi kerak. Buning uchun esa professor-o'qituvchiga **vaqt va sharoit kerak**. Bu sharoit nimalarda ko'rinadi:

— nufuzli reytinglardan joy olgan OTMlarda professor-o'qituvchilar vazirlik belgilagan "otning kallasida" auditoriya yuklamasini bajarish uchun semestr davomida kamida to'rt-beshtalab **har xil fanlardan dars o'tmaydi**. (Aytgancha, OTMlari xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallagan hech qaysi davlatda oliy ta'lim professor-o'qituvchisining auditoriya yuklamasini soat-soatigacha belgilab berish hukumat yoki vazirlikning vakolatiga kirmaydi.) Fanning tarmoqlashuvi kuchayib borayotgan hozirgi davrda o'qituvchi bir necha sohani birday yaxshi bila olmasligini universitet rahbariyati yaxshi tushunadi;

— o'qituvchi o'z fanidan darslarni qanday tashkil etishni **mustaqil** hal qiladi. Darslarning shakli (ma'ruza, seminar, amaliy), qanday mavzular o'tilishi va ularning ketma-ketligi, semestr davomida yoki oxirida talabalar tomonidan topshiriladigan nazorat yoki kurs ishlarning soni va

shakli kabilarni belgilash uchun o'qituvchiga erkinlik berilgan. Universitet rahbariyati har bir fan o'z spetsifikasiga egalligini, hamma fanni bir xil qolipga tushirish mantiqsizlik ekanini tushunadi, qolaversa, o'qituvchini o'z fanining "egasi", fanni talabalarga yetkazishning optimal yo'llarini belgilashga aqli yetadigan mutaxassis sifatida hurmat qiladi;

— o'qituvchi ilmiy ish bilan shug'ullanishi, darsiga puxta tayyorlanishi uchun kerakli vosita va **jihozlar** bilan ta'minlanadi: tinch, har daqiqada talabalar yoki hamkasblar kirib-chiqib diqqatini bo'lmaydigan xona, stol-stul, internetga ulangan kompyuter, o'z sohasidagi zamonaviy ilmiy jurnallar va adabiyotlarni o'qish imkonini. Muttasil arining uyasiyidagi "g'o'ng'illab turadigan", bor-yo'g'i bitta kompyuteri bor, u ham muttasil "tepa"dan tushayotgan "topshiriq"lardan ortmaydigan "kafedra" atalmish xonalarda haqiqiy ilm bilan shug'ullanish, darsga normal tayyorlanish imkansizligiga universitet rahbariyatining aqli yetadi;

— o'qituvchi **talaba bilan ishlashi** uchun imkon yaratiladi. Talabada fan bo'yicha savol yoki muammo tug'lsa, o'qituvchini qayerda va qachon topish mumkinligini biladi — o'qituvchining talabalarni qabul qiladigan vaqti ("office hours" deyiladi) va joyi belgilab qo'yilgan bo'ladi. O'qituvchi o'zi dars beradigan talabalar bilan elektron tizim orqali muloqot qilishi, ularga kerakli materiallarni berishi mumkin. Talaba yozgan nazorat yoki kurs ishini elektron tizim — plagiatda tekshirib bo'lgandan keyin o'qituvchi belgilangan mezonlar asosida batafsil ko'rib chiqishi, talabani ishidagi yutuq va kamchiliklarni ko'rsatgan holda batafsil javob ("feedback") yozishi, bu javob talabani kelgusi o'qishi va ishida haqiqatan foydali bo'lishi uchun yetarlicha vaqt ajratiladi. Hech kim "bugun 100 kishilik potokdan olingan oraliq va yakuniy nazoratlarni uzog'i bilan ikki kunda baholab berish" vazifasini qo'ymaydi;

— o'qituvchi darsni samarali o'tishi uchun universitetning alohida **texnik shtati** barcha vositalarni tayyorlab qo'yadi. O'qituvchi talabalarga darsda tarqatma material bermoqchi bo'lsa, printer qidirib hammaga yalinmaydi yoki ko'chaga chiqib o'z hisobidan chop ettirmaydi — har bir universitetda o'qituvchiga kerakli materialni zarur hajmda ko'paytirib, tayyorlab beradigan maxsus xizmat mavjud. O'qituvchi darsda texnik vositalardan foydalanmoqchi bo'lsa, qidirib yurmaydi — har bir auditoriyada faqat "komissiya" kel-sa yoki "tadbir" bo'lsa foydalaniladigan emas, haqiqatan ishlashga shay, sozlangan kompyuter, proyektor va ovoz kuchaytirgich moslamalar turadi. Darsni boshlash

oldidan "har ehtimolga qarshi" qulflangan auditoriyani ochish uchun kalit qidirish haqida-ku, gap bo'lishi mumkin emas;

— o'qituvchi ta'lim sifati uchun xizmat qilmaydigan har xil **qog'o'zbozlik, rejabozlik va hisobotbozliklarga** jalb qilinmaydi. O'quv jarayoni uchun real foydasi tegmaydigan, faqat javonlar ko'rki va komissiyalar uchun kerak bo'ladigan o'quv-uslubiy majmualar — "UMK"lar, har xil "papka" — yig'majildlar tayyorlamaydi. Darhaqiqat, semestr boshlanishiga o'n-o'n besh kun qolganda tayyorlanadigan, ichiga fan dasturi-yu, talablardan tortib ma'ruza matnlari va glossariylar, seminar savollari, kurs ishlari mavzulari va test topshiriqlari, ko'rgazmali qurolar, yangi talab bo'yicha videomateriallarga o'z ichiga olishi kerak bo'lgan "UMK"ni sifatli, talabaga amalda foydasi tegadigan qilib tayyorlash uchun bir necha oyab vaqt kerak emasmi? Odatda o'qituvchi bu yil qaysi fanlardan dars berishi o'quv yili boshlanishiga oz qolganda aniq bo'lsa, o'quv dasturlari va rejalar muttasil o'zgarib borsa, qisqa vaqt ichida bunday katta ishni sifatli tayyorlash imkonsiz ekan, semestr boshida talaba qo'lga beriladigan fan dasturini (sillabus) mukammal tayyorlab, semestr davomida talabalarga fanni o'zlashtirishda yordam berib borgan ma'qul emasmi?! Nufuzli reytinglardan joy olgan OTMlarda o'qituvchiga "vazirlikka hisobot (jadval, reja) to'ldirib berish kerak ekan", "falon konsepsiya (qaror, farmon) ijrosi uchun reja so'ralyapti, muddati shu kun ekan" deyilmaydi. Biror yangi qaror yoki tashabbus chiqsa, shu bo'yicha "jadval ishlari" olib borilayotganini hukumatga "ko'z-ko'z qilish" uchun zo'r berib hisobotlar tayyorlashga, bu unga dalil sifatida rasmlarni "tirkash"ga majburlanmaydi. Talaba yashaydigan joyga "razvedka"ga borib, talabani shaxsiy hayotiga aralashishga, yana bu vazifani bajoranining isboti sifatida rasmlarga tushishga majburlanmaydi. O'zi yoki talabasi har bir qadami uchun qonunchilikda ko'zda tutilmagan "tilxatlar" yozishga majburlanmaydi. (Xorijiy OTMlarda talabada biron muammo tug'lsa professional darajada yordam, maslahat, yo'l-yo'riq ko'rsatishga qodir maxsus bo'linmalar mavjud.) Har xil "sifat komissiyasi"lari o'qituvchi darsga kirib, aslida darsiga emas, qog'o'zlarning joyida yoki joyida emaligiga baho bermaydi. Chunki universitet rahbariyati bularning hammasi o'qituvchining vaqti va quvvatini olishini, asabuzarliklarga olib kelishini, **dars berish va ilmiy izlanishlar olib borish sifatiga salbiy ta'sir qilishini** juda yaxshi tushunadi. Xalqaro maydonda universitet nufuzini oshiradigan o'qitish sifati va ilm-fanga qo'shayotgan yangiligi bo'lmasa, qog'o'zda chiroyli konsepsiya-yu rejalar, hisobot-ud jadvallar, "tadbir"larda olingan chiroyli-chiroyli fotosuratlarim qiymati bir tiyin ekanligini ham universitet rahbariyati juda yaxshi biladi;

— o'qituvchi darsi bo'lsa-bo'lmasa **uzzukan universitetda yurishga**, ertalabdan kelib olib kechqurun ketishga, soatlab samarasiz majlis va tadbirlarda qatnashishga, qachon kelgani-yu qachon ketganini daqiqama-daqiqaga har xil jurnallarga qayd qilib borishga majburlanmaydi. Rahbariyat kimning bunday talablarga itoat qilayotgani-yu itoat qilmayotganini

talabalarining bioqo'l, o'rgimchak-robot, roboton, robot-ofitsiant kabi qator texnik ishlanmalari mazkur oliy o'quv yurtiga kelgan mehmonlarda yaxshi taassurot qoldiryapti.

— Universitetimizda uchta muhim jihatta: fan, ta'lim va ishlab chiqarishga e'tibor juda katta. Professor-o'qituvchilarning ijodiy faoliyati va sa'y-harakatlari bilan birgina ilmiy-tadqiqot ishlarning o'zidan o'tgan yili 3,7 milliard so'm daromad qilindi. Agar xizmat ko'rsatishdan tushadigan mablag' ham bunga qo'shib hisoblasa, bu raqam qariyb 5 milliard so'mni tashkil etadi, — deydi universitet rektori Qo'ng'irov Sharipov. — Talabalarimiz professor-o'qituvchilar yordamida spirida yuradigan avtomobil yaratadi. Xalqaro ko'rgazmalarda ushbu antiqa mashina mutaxassislar tomonidan yuqori baholandi. Shuningdek, yana bir ekologik toza va atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan, maxsus uskuna orqali harakatlanadigan mashina ham ixtiro qilindi. Bu uskuna motoring yoniga o'rnatilib, u oddiy suvdan vodorodni ajratish evaziga harakatlanadi. Qolaversa, haydovchisiz, qo'yosh nurida harakatlanadigan mashina "INNOWEEK" haftaligining yorqin namoyishiga aylandi.

Energiya sarfini kamaytirish va atrof-muhitga zaharli gazlarni chiqarishdan mulqat xoli bo'lgan haydovchisiz harakatlanadigan elektrovotobus (ProBus) ning harakati va boshqaruvida inson ko'magidan foydalanilmaydi. Aksincha, kamera va datchiklar orqali harakatlar yo'naltiriladi. Haydovchisiz yuradigan ProBus sayyohlar va O'zbekiston aholisi uchun ekologik toza, eng muhimi, xavfsizligi to'liq kafolatlangan noyob ishlanmadir. Ushbu elektrovotobus 6 nafar yo'lovchi bilan soatiga o'rtacha 5—10 kilometr tezlikda shaharni aylanib chiqishi mumkin. Avtomatik boshqaruv tizimi bilan jihozlangan haydovchisiz elektrovotobus loyiha bo'yicha 6 nafar yo'lovchiga mo'ljallangan. Mikroavtobus namunasi

bugun universitetda yaratildi. Kelgusida ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish va rivojlantirib, elektrovotobusning shahardagi harakat tezligini soatiga 40 kilometrga yetkazish mo'ljallanmoqda. Shu bilan birga, uning yurishi shahar transporti harakatlariga mos kelishi va boshqa avtomobillarga noqulaylik tug'dirmasligi, kichik halqa yo'llarida yuradigan avtobuslar tezligi darajasida bo'lishi kerak.

Afzal jihati, barcha jarayon boshdan-oyoq elektronika zimmasiga yuklangan. Tevarak-atrof haqidagi xabarlarini olishida radar va kameralar uzatgan ma'lumotlarga tayanadi. Mazkur mikroavtobusda haydovchi uchun joy yo'qligi sababli hamma o'rindiqalar yo'lovchilarga mo'ljallangan. ProBus sekin harakatlanishi bois, hozirgi vaqtda zavod va sanoat korxonalarining keng hududlarida sinovdan o'tkazilmoqda. Ushbu turdagi mikroavtobusning afzalligi, avvalo, neft yonilg'isi, antifriz, dvigatel yug'lari, shuningdek, bu suyuqliklar uchun filtrlarga ehtiyoj yo'qligidir, atmosfera zararli chiqindilar chiqarmaydi, atrof-muhitning musaffoligiga xizmat qiladi. Yana, tuzilishi juda oddiy bo'lib, elektr mexanizmi va uzatkichdan iborat.

ProBus hozircha eksperimental maqsadlar uchun chiqarilgani bois uni erkin sotib olish va foydalanish imkoni yo'q. Boz ustiga, haydovchisiz mikroavtobusni jamoat yo'llariga chiqarishga hali vaqt etarli. Bundan tashqari, mamlakatimizda hali haydovchisiz avtomobillarni ishlatish uchun qonuniy, me'yoriy-huquqiy asoslar ham mavjud emas. Shuning uchun ommaviy ravishda ishlab chiqaruvchilar bir qancha muhim tashkiliy masalalarni hal qilishlari kerak. Transport sohasini rivojlantirishga qaratilgan elektrovotobuslar loyihalaridan tashqari boshqa innovatsion yo'chilarni ustida ham ish olib borilmoqda. Misol uchun, yana bir muhim kashfiyot — birinchi "quyoshli mobil" ustida olib borilayotgan muvaffaqiyatli ishlar shular sirasidandir.

Ochil TOHIR, jurnalist

Hurmat bilan, Komil JALILOV, "Fulbright" (2007) va "Chevening" (2018) xalqaro dasturlari stipendianti, Kolumbiya universiteti (Nyu-York, AQSH) "Pedagogik psixologiya va til o'qitish metodikasi" dasturi bitiruvchisi (2007), Vestminster Universiteti (Buyuk Britaniya) "O'rganish va o'qitish nazariyasi va amaliyoti" oliy ta'limdan keyingi dasturi bitiruvchisi (2013), London Universiteti Kolleji (Buyuk Britaniya) "O'quv dasturlari yaratish, pedagogika va ta'limda baholash" mutaxassisligi magistri (2018)

Jinoyat va jazo

Xalq mulkiga ko'z olaytirmang

Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, o'qituvchi va murabbiylar nufuzi va kasbidan moddiy manfaatdorligini oshirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, Prezidentimizning 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori hamda 2018-yil 5-sentabrdagi "Xalq ta'limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoniga ko'ra, 2018-yil 1-sentabrdan o'qituvchilarning maoshi oshirildi.

Shuningdek, 2019-yil 1-yanvardan pensiya yoshidagi o'qituvchilar ish faoliyatini davom ettirgan taqdirda pensiyasini to'liq olishi belgilab qo'yildi.

Bu kabi ishlar Maktabgacha ta'lim hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirliklari tizimidagi muassasalarda ham izchil amalga oshirilyapti.

Tabiiyki, bunday e'tibor va g'amxo'rlik o'qituvchi-pedagoglarning kayfiyatiga, ish samaradorligi va sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq ayrim ta'lim muassasalari rahbarlari berilgan ana shu imkoniyat va g'amxo'rlikni suiiste'mol qilib, davlat budgetiga tegishli mablag'ni talon-toroj qilmoqda.

Bosh prokuratura huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamentining Mirobod tuman bo'limi xodimlari tomonidan oliy va o'rta maxsus, xalq ta'limi hamda maktabgacha ta'lim tizimida shunday holatlar aniqlandi.

Jumladan, poytaxtimizdagi 213-maktab o'qituvchisi O.Fozilova (ism-familiyasi o'zgartirilgan) va boshqalarning murojaati o'rganilganida, maktabning

moddiy mansabdor shaxslari tomonidan budget mablag'lari noqonuniy sarflangani aniqlandi. Ular tegishli mablag'ni mukofot puli, toifalar uchun ustama va amalda ishlamagan ishchi-xodimlar uchun ish haqi sifatida taqsimlab, mansab vakolatlarini suiiste'mol qilgan holda, davlat budgetiga tegishli jami 10,1 million so'mni talon-toroj qilgani aniqlandi. Mazkur holat yuzasidan maktabning mansabdor shaxslariga nisbatan O'zbekiston Respublikasi JKning tegishli moddalari bilan jinoyat ishi qo'zg'atilib, sud tomonidan tegishli jazo choralarini qo'llandi.

Shuningdek, bo'lim xodimlari tomonidan Mirobod tumanidagi 507-maktabgacha ta'lim muassasasi mudirasi L.Jalolovning (ism-familiyasi o'zgartirilgan) murojaati yuzasidan olib borilgan tergovga qadar tekshiruvda aniqlanishicha, «Tolmas Hasharchilar» MChJ (firma nomi o'zgartirilgan) rahbari B.Iskandarov (ism-familiyasi o'zgartirilgan) tumandagi 507-maktabgacha ta'lim muassasasida 1,03 milliard so'mlik ish bajarilgani haqida «Bajarilgan ishlar va sarflangan resurslar haqidagi solishtirma hujjat»ni rasmiylashtirgan. Ushbu hujjat buyurtmachi

— Toshkent shahar hokimligi huzuridagi Yagona buyurtmachi injiniring kompaniyasiga to'lov uchun asos sifatida topshirilgan. ATB «Xalq banki»ning kapital qurilish boshqarmasi mutaxassislari tomonidan MTMDa «Tolmas Hasharchilar» MChJ tomonidan amalga oshirilgan ishlar yuqoridagi solishtirma hujjat asosida nazorat o'lchovidan o'tkazilganida, amalda jamiyat tomonidan 984,6 million so'mlik ish bajarilgani aniqlandi. Natijada jamiyat rahbari B.Iskandarovning 50,3 million so'mlik bajarilmagan ish hajmini qo'shib yozgani ma'lum bo'ldi. Mazkur holat yuzasidan «Tolmas Hasharchilar» MChJ rahbari Iskandarov Bobur Yo'ldoshevich (ism-familiyasi o'zgartirilgan) va

boshqalarga nisbatan JKning tegishli moddalari bilan jinoyat ishi qo'zg'atilib, ularga nisbatan sud tomonidan tegishli jazo qo'llangan.

Tadbirkorlik subyektlarini huquqiy himoya qilish yuzasidan «Sara Mebellar» (firma nomi o'zgartirilgan) xususiy korxonasi rahbari R.G'aniyevaning murojaati o'rganilganida, Toshkent avtomobil yo'llarini loyihalash, qurish va ekspluatatsiyasi instituti mansabdor shaxslari tomonidan boshqa manfaatlarni ko'zlab, institutga 360 dona yotoqxona mebeli sotib olish uchun 2018-yil 7-sentabrda tender tanlovi o'tkazilgan. Tanlov jarayonida «Sara Mebellar» xususiy korxonasining tijorat taklifi ochib ko'rilgan bo'lsa-da, korxonaga rahbari R.G'aniyeva ushbu tanlovga taklif qilinmagan. Qalbaki bayonoma bilan «Mebel Optima» (firma nomi o'zgartirilgan) MChJ g'olib sifatida ko'rsatilgan. Ushbu jamiyat tomonidan bir dona yotoqxona jihozi(karovat)ning narxi 1,9 million so'm deb ko'rsatilgan. Vaholanki, «Sara Mebellar» xususiy korxonasi taklif etgan narx undan kamroq, ya'ni bir dona yotoqxona jihozi (karovat)ning bahosi 915 ming so'm deb ko'rsatilgan edi. Shunday bo'lsa-da, institutning moddiy javobgar shaxslari tomonidan 360 dona yotoqxona jihozi jami 63,3 million so'mga qimmat narxda sotib olingan. Natijada davlat budgeti mablag'lari rastrata qilish yo'li bilan talon-toroj qilingani aniqlanib, mazkur holat yuzasidan Toshkent avtomobil yo'llarini loyihalash, qurish va ekspluatatsiyasi instituti mansabdor shaxslari va boshqalarga nisbatan O'zbekiston Respublikasi JKning tegishli moddalari bilan jinoyat ishi qo'zg'atilib, sud tomonidan tegishli jazo qo'llandi.

B.NOROV,
A.ABERKULOV,
A.TURDIYEV,

Bosh prokuratura huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamentining Mirobod tuman bo'limi xodimlari

Xalqaro baholash dasturlariga bag'ishlandi

Qashqadaryo viloyat hokimligida "Xalqaro baholash dasturlarida muvaffaqiyatli ishtirok etish — ta'lim sifatini oshirishning muhim omili" mavzusida seminar bo'lib o'tdi.

Seminarda viloyat xalq ta'limi boshqarmasi xodimlari, tuman (shahar) xalq ta'limi bo'limi mudirlari, Qarshi davlat universiteti hamda universitet huzuridagi xalq ta'limi tizimi pedagog xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi professor-o'qituvchilari, tayanch maktablar direktorlari, aniq va tabiiy fanlar, ijtimoiy-gumanitar fanlar metodbirlashmalari rahbarlari, xalqaro tadqiqotlarga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha milliy ekspertlar tarkibiga kiritilgan o'qituvchilar ishtirok etdi.

Seminarni viloyat hokimining yoshlar siyosati, ijtimoiy rivojlanish va ma'naviy-axloqiy ishlar bo'yicha o'rinbosari D.Allayev kirish so'zi bilan ochdi.

Seminarda Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi bosh boshqarma boshlig'i A.Radjiyev "Xalqaro tadqiqotlarga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha amalga oshirilgan ishlar va kelgusidagi vazifalar", ta'lim tadqiqotlari bo'yicha Avstraliya kengashi katta ilmiy xodimi U.Shvantner "PISA tadqiqotlari joriy etishda sifatni ta'minlash", Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi direktori A.Ismoilov "PISA tadqiqotlarga tayyorgarlik ko'rish va o'tkazishning

o'ziga xos xususiyatlari", viloyat xalq ta'limi boshqarmasi mutaxassisi, kordinator B.Ochilov "O'quvchilarning tabiiy fanlar bo'yicha savodxonligini baholash", Milliy markaz bo'lim boshlig'i X.Ahmedov "O'quvchilarning o'qish savodxonligini baholash (PISA yo'nalishi bo'yicha)", Milliy markaz bosh mutaxassisi J.Narziyev "O'quvchilarning ijodiy fikrlash savodxonligini baholash" (PIRLS yo'nalishi bo'yicha) mavzularidagi ma'ruzalar bilan ishtirok etib, ishtirokchilarga PISA yuzasidan zarur tavsiyalar berdi.

Viloyat xalq ta'limi boshqarmasi boshlig'i B.Jo'rayev Prezidentimizning 2019-yil 29-apreldagi «O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi farmonida

belgilab berilgan vazifalar ijrosini ta'minlash maqsadida o'tkazilgan mazkur seminarni tuman(shahar)larda davom ettirish va ta'lim muassasalaridagi barcha o'qituvchilarga xalqaro baholash tizimining mazmun-mohiyatini yetkazish muhimligini ta'kidladi.

Seminarda ishtirok etgan PISA ta'lim tadqiqotlari bo'yicha Avstraliya kengashi katta ilmiy xodimi U.Shvantner seminarni tashkil etishda yaqindan hamkorlik qilgan viloyat hokimligi, Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi hududiy bo'limi hamda xalq ta'limi boshqarmasiga minnatdorlik bildirdi.

Seminar yakunida berilgan savollarga tashkilotchilar batafsil javob berdi.

Boboyor OCHILOV,
viloyat xalq ta'limi boshqarmasi xorijiy tillar metodisti

Jonli muloqot — til o'rganishda muhim

4-sinf o'quvchilari ishtirokida "Who's the wisest?" (Kim eng aqli?) ertagi asosida sahnalashtirilgan mashg'ulot tashkil etildi. Sahna ko'rinishida o'quvchilar dialoglarni ingliz tilida olib bordilar.

Ma'lumki, o'quvchilarning ingliz tilini o'rganishida to'garak mashg'ulotlarining o'rni katta. Shu bois mashg'ulotlarda bolalarning fan oyligi davomida o'rganilgan bilimlarini jonli muloqot tarzida mustahkamlab borishiga e'tibor qaratmoqdamiz. Bu o'quvchilarning olgan bilim va ko'nikmalarini hayotda qo'llay olish layoqati — fanga oid kompetensiyasini rivojlantiradi. To'garak mashg'ulotlarida bilimlar bellashuvi, savol-javoblar, so'zlar-dan gap yasash, chalkash so'zlarni o'rni qo'yish kabi o'yin usullaridan keng foydalaniladi.

"Ustoz-shogird" an'anasi asosida olib borilayotgan mashg'ulotlarda to'garak a'zolari Sayyora Umarova, Akmal Abdulkarimov, Nargiza Norqulova, Nilufar Toshpo'latova, Gulnoz Abjalova, Diyora Jo'rayeva kabi tajribali o'qituvchilarning ochiq darslaridan bahramand bo'ladilar.

Gulruh ZOKIROVA,
Zarbod tumanidagi 3-maktabning xorijiy tillar metodbirlashmasi rahbari

O‘zbek tiliga “Ц” tovushi kerakmi?

Lotin yozuviga asoslangan o‘zbek alifbosining yangi ko‘rinishi taqdim etildi. Asosiy o‘zgarishlar:

— O, g, sh, ch harflari yagona belgidan iborat harflarga o‘zgartirildi: ó, g, s, c.

— “Ц” tovushini ifodalovchi yangi harf qo‘shildi: C.

— “ng” tovushini ifodalovchi harfiy birlik alifbodan chiqarildi.

O‘zgarishlarning aksariyatini qo‘llab-quvvatlayman. Faqat bittasi jiddiy e‘tiroz uyg‘otdi. O‘zbek tiliga “ц” tovushi va uni ifodalovchi harf kerakmi?

Birinchidan, bugungi o‘zbek tilida “ц” tovushi mavjud emas. Uning g‘oyib bo‘lganiga kamida 25 yil bo‘ldi, o‘rtog‘lar. 1993-yili lotin yozuviga asoslangan yangi o‘zbek alifbosi qabul qilinishi bilan o‘zbek tilidan “ц” tovushi va uni ifodalovchi harf chiqarib tashlangan. Agar kirill yozuviga savodi chiqqan avlod lotin harflarida yozilgan o‘zbekcha matndagi “sirk”, “siklon” va “litsey” so‘zlarini “цирк”, “циклон”, “лицей” tarzida talaffuz qilayotgan bo‘lsa, bilingki, ular xato o‘qiyapti va o‘zbek tilida gapirmayapti. Chunki, takrorlayman, amaldagi o‘zbek alifbosida va u orqali ifodalangan o‘zbek tilida “ц” tovushi mavjud emas. Men rus tili haqida emas, o‘zbek tili haqida gapiryapman.

Ikkinchidan, “ц” tovushining chiqarib tashlanishi bejiz emas. Chunki turkiy tillarda “ц” tovushi va u ishtirok etadigan so‘zlar mavjud emas. Aksariyatimiz rus tilini yaxshi bilganimiz uchun bu tovush hozir og‘zimizdan moydek silliq chiqishi mumkin, lekin etimologik va fonetik jihatdan bu tovush tilimizga yot. O‘zbek tilidagi “ц” ishtirok etgan barcha so‘zlar rus tili orqali kirib kelgan. Bunday so‘zlarni kelgan joyiga qarab “s” yoki “ts” tarzida talaffuz qilish va yozish, til qoidalari ko‘ra, to‘g‘ri bo‘ladi. Zotan, o‘tgan 25 yil davomida ta‘lim olgan avlod shunday o‘qidi va o‘rgandi. Ular soni bugun jami aholining salmoqli qismini tashkil etadi. Nega endi kirill yozuviga o‘rgangan avlodni deb yosh avlodni qurbon qilishimiz kerak? Nega endi g‘oyib bo‘lganiga kamida 25 yil o‘tgan tovush va harfni yana tiriltirishimiz kerak?

Nazarimda, hozir maqsad lotin yozuvini o‘zbek tiliga emas, balki kirill yozuviga moslashtirishdek tuyulayapti. Qonunchilik nuqtayi nazaridan “o‘l-gani”ga yaqinda o‘ttiz yil bo‘ladigan alifbo biz uchun hanuz andoza vazifasini o‘tayapti. Argumentlarning aksariyati yangi harflarni aynan kirillchaga qiyoslab, unda bor narsani yangi yozuvga ham o‘tkazishga urinishga o‘xshayapti.

Misol:

“Циркда берилган концертдан кейин мотоциклга миниб, пицца егани бордик”.

Yuqoridagi gapni to‘g‘ri o‘qishimiz uchun bizga “ц” harfi kerak, deyapti jurnalist Ibrat Safo. Bu matnda kelgan

“ц” harflarini “s” yoki “ts” shaklida yozsak va o‘qisak, nimasi xato? Bu yerda aslida birorta ham o‘zbekcha so‘z yo‘q. Hammasi rus tili orqali kirib kelgan va rus tili fonetikasi asosida qabul qilingan.

Chet so‘zlarni rus tili orqali emas, o‘z fonetik qoidalarimiz asosida qabul qilishni qachon boshlaymiz? Aslida, kirillchani andoza qilib olmasdan, balki undagi xatolarni ham tuzatishimiz kerak emasmi? Masalan, kirillchada aslida я, ю, ё, е (ye harflarini e bilan ifodalash) harflariga hojat yo‘q edi. Chunki bularning vazifasini ya, yu, yo va ye harfiy birliklari bajaroladi. Ya‘ni, harflarni ko‘paytirish shart emas. Lotin alifbosiga o‘tishimiz bilan bu xato tuzatildi. Shu mantiq bilan qarasaq, “ц” tovushini bekor qilish yanada asosli ko‘rinadi. Chunki, birinchidan, “ц”ni ifodalaydigan “ts” harflarimiz bor va ikkinchidan, o‘zbek tilida “ц” tovushi mavjud emas!

Yangi alifboning so‘nggi ko‘rinishini taqdim etgan guruh “ц” tovushi uchun “c” harfi kiritilganini quyidagicha asoslaydi:

“1) тил жонли ҳодиса сифатида мунтазам ривожланади: ўтган асрда тилимизга чет тиллар, хусусан, рус тили орқали ц ҳарфи катнашган жуда кўп ўзлашма сўзлар кириб келди — s ҳарфи ёки ts бирикмаси эса бу товушни хамиша ҳам тўла акс эттирмайди;

2) халқаро табиатга эга бўлган сўзлар, хусусан, кўп илмий-тиббий атамаларда C/c (ц) ҳарфи жуда фаол иштирок этади;

3) ўзга миллат вакиллариининг исм-фамилиясидаги ц товушини тўғри акс эттириш имконияти йўқлиги боис баъзан муайян ноқулайлик, чалқашликлар юзага келмоқда. Масалан: Цой — Soy, Цискаридзе — Siskaridze;

4) кадимий лотин тилига мансуб бўлган ц ҳарфи кўп сўзлар аслиятда ҳам C/c ҳарфи билан ёзилган. Масалан: цирк (circus), цемент (caementum), концерт (concerto), лицей (lyceum) ва ҳоказо. Ва бугун ҳам лотин алифболи кўп халқлар бу сўзларни аслиятта мувофиқ ёки яқин тарзда ёзади.

5) дунёдаги кўп халқлар алифбосига фақат ўзлашма сўзлар учун махсус ҳарфлар киритилган. Масалан, венгер алифбосига — Q, W, X ва Y ҳарфлари;

6) алифбога C/c (ц) ҳарфининг киритилиши кирилл ёзувиге ўрганиб қолган катта авлод вакиллариининг ҳам лотин ёзувиге тезроқ мослашиб кетишига, расмий алифбомизнинг кенг қўлланилишига замин яратди.

Мабодо, C/c тарафдорларининг юқоридаги далиллари асосли деб

топилса ва алифбомизга C/c (ц) ҳарфи қабул қилинса ҳам, бизнингча, рус тили қонуниятларига кўр-кўрона эргашмасдан, ўзлашма сўзларнинг этимологияси ҳамда тилимиз табиатидан келиб чиққан ҳолда ўзига хос қонидани жорий қилишимиз лозим.

Эҳтимол, бу қоида шундай бўлар: “C/c ҳарфи ўзлашма сўзларда қўлланилади. У сўз бошида ёки ундош товушдан кейин келса, S/s ҳарфи каби (cirk, lekciya), унли товушдан кейин келса, ts (licey, administraciya) тарзида ўқилади”. Шунда C/c ли ўзлашма сўзларни аслиятта мувофиқ ёзиб, тилимиз табиатига кўра талаффуз қиламиз”.

1-, 2-, 3-bandlar haqida yuqorida yozdim. Chet tillardan kirib kelgan “ц” tovushini aynan shunday talaffuz qilish majburiyatiga ega emasmi. Chunki bu tovush tilimiz xususiyatiga, fonetikasiga zid. Bu dalillarning asossizligini ko‘rsatish uchun shuning o‘zi kifoya qilishi kerak. Umuman, “ц” ishtirok

qayta joriy qilish mantiqsizlik va ilmiy jihatdan xato yondashuv.

“Мабодо, C/c тарафдорларининг юқоридаги далиллари асосли деб топилса ва алифбомизга C/c (ц) ҳарфи қабул қилинса ҳам, бизнингча, рус тили қонуниятларига кўр-кўрона эргашмасдан, ўзлашма сўзларнинг этимологияси ҳамда тилимиз табиатидан келиб чиққан ҳолда ўзига хос қонидани жорий қилишимиз лозим.

Эҳтимол, бу қоида шундай бўлар: “C/c ҳарфи ўзлашма сўзларда қўлланилади. У сўз бошида ёки ундош товушдан кейин келса, S/s ҳарфи каби (cirk, lekciya), унли товушдан кейин келса, ts (licey, administraciya) тарзида ўқилади”. Шунда C/c ли ўзлашма сўзларни аслиятта мувофиқ ёзиб, тилимиз табиатига кўра талаффуз қиламиз”.

Yuqoridagi yondashuv ham fonetika-miz va imlomizni yanada chigallashtirishdan boshqa narsa emas. “C” harfini ikki xil talaffuz qilishning nima

Qolaversa, “c” harfi aholi orasida savodsizlarni ko‘paytirishga xizmat qiladi. Chunki yosh avlod orasida “Ц” tovushini farqolmaydiganlar juda ko‘p, ayniqsa, rus tilini bilmaydiganlar orasida.

etgan barcha so‘zlar rus tili orqali kirib kelganini hisobga olsak va bu so‘zlarning asliga, ya‘ni etimologiyasiga qarasaq, hech biri “ц” shaklida talaffuz qilinmaydi. 4-bandda kelgan misollarning o‘zi buni ko‘rsatib turibdi. Shunday ekan, nega aslidan emas, rus tilidan olishimiz kerak?

Sovet davrida o‘zbek tilini rus tiliga va u orqali kirib keladigan so‘zlarga moslash uchun o‘zbek kirill alifbosiga “ц” harfi kiritilganini unutmaylik. Bu ish 100 yilcha oldin rus-sovet tilshunoslari tomonidan amalga oshirilgan. Demak, chet tilidan o‘zlashgan so‘zlarni qabul qilishimiz oson bo‘ladi degan mantiq bilan tilimizni yana rus tili fonetikasiga tobe qilish aslida mantiqsizlikdir.

Keyingi dalillarga o‘tamiz.

“6) алифбога C/c (ц) ҳарфининг киритилиши кирилл ёзувиге ўрганиб қолган катта авлод вакиллариининг ҳам лотин ёзувиге тезроқ мослашиб кетишига, расмий алифбомизнинг кенг қўлланилишига замин яратди”.

Bu, yuqorida yozganimdek, katta avlodga osonlashtirish uchun yangi avlodni qurbon qilishdan, yana 25 yil orqaga qaytishdan boshqa narsa emas. Qaysidir toifadagi odamlar osonroq o‘rginishi uchun alifboni buzish, shu paytgacha mavjud bo‘lgan xatoni tuzatmaslik yoki tuzatilgan xatoni

keragi bor? Buning uchun “s” va “ts” harflari bor-ku.

Qolaversa, “c” harfi aholi orasida savodsizlarni ko‘paytirishga xizmat qiladi. Chunki yosh avlod orasida “ц” tovushini farqolmaydiganlar juda ko‘p, ayniqsa, rus tilini bilmaydiganlar orasida. Ular quyidagiga o‘xshash so‘zlarni xato yozishi mumkin:

Órgatsa—órgaca;

Ketsa — keca;

Kutsa — kuca;

Işlatsa — işlaca.

Yuqorida yozganimdek, “ц” tovushiga ega barcha so‘zlar rus tilidan kirib kelgan. O‘zbekistonliklar esa o‘z ona tilida bexato yoza olishi uchun rus tilini bilishga majbur bo‘lib qolmasligi kerak. Demak, alifboga rus tili prizmasi bilan qarash xato.

Xullas, yangi o‘zbek alifbosiga “ц” tovushi va uni ifodalovchi yangi harfning qo‘shilishini nafaqat tilga xiyonat, balki 25 yil orqaga qaytish deb hisoblayman. Bu O‘zbekiston xalqiga ham moddiy, ham ma‘naviy jihatdan qimmatga tushadi.

Aytishlaricha, so‘nggi xulosa Oliy Majlisga taqdim etilgan. Oxirgi so‘zni endi qonunchilar aytadi. Hurmatli deputatlardan masalaga jiddiy yondashib, yuqorida tilga olingan sabablarga ko‘ra, “ц” tovushi va harfiga o‘zbek tili alifbosidan joy bermasliklarini so‘rab qolaman. “C” harfini “ch” o‘rnida ishlatish mumkin.

Nega endi kirill yozuviga o‘rgangan avlodni deb yosh avlodni qurbon qilishimiz kerak? Nega endi g‘oyib bo‘lganiga kamida 25 yil o‘tgan tovush va harfni yana tiriltirishimiz kerak?

Rossiya — AQSh munosabatlari yaxshilanadimi?

Donald Tramp 2016-yili hokimiyatga kelishi bilan dunyo muammolarini yechishda Rossiya bilan muloqotlarni kuchaytirishga urindi. Biroq urinishlar ziddiyatlarning keskinlashuviga olib keldi, xolos. Ayniqsa, Suriya va Ukraina masalasida tomonlarning qarashi mutlaqo to'g'ri kelmadi. AQSh davlat kotibi va Rossiya tashqi siyosat mahkamasi rahbarining ushbu masalalar yuzasidan olib borgan o'nlab muloqotlari samarasiz tugadi.

Munosabatlar rivoji Trampgagina bog'liq emas. Buning uchun AQSh Kongressi Senati va Vakillar palatasi a'zolarining ham xohish-irodasi lozim. Moskva hamda Washington o'zaro diplomatik munosabatlarning Rossiya va Amerika o'rtasidagi sovuq urush davridan meros bo'lib kelayotgan adovatga barham berishiga umid bog'lamoqda. May oyida bo'lib o'tgan voqealar: Trampning Putin bilan telefon orqali so'zlashuvi, AQSh Davlat kotibi Pompeoing Sochi-da Sergey Lavrov hamda Vladimir Putin bilan uchrashuvi, ikki davlat rahbarlarining Yaponiyada iyun oyida o'tkaziladigan "katta yigirmatalik" sammiti doirasida uchrashishi rejalashtirilayotgani yaxshilikdan darak. Biroq shuncha diplomatik tilyog'lamalikka qaramay, Oq uy va Kremning bir-biriga raqib nazari bilan qarayotgani, hatto ayrim masalalarda o'zaro dushmanlik pozitsiyasida turib munosabatda bo'layotgani seziladi.

Bunday kuch sinashish natijalari Yaqin Sharq, Sharqiy Osiyo va hatto Lotin Amerikasi kabi mintaqalarda ham ko'zga tashlanyapti. Misol uchun, Yaqin Sharqda yadro dasturi uchun Eronga o'tkazilayotgan bosimlar hamda Suriyadagi siyosiy tuzumni ag'darib tashlashga urinishlarga Rossiya qat'iy qarshilik ko'rsatmoqda. Lotin Amerikasi davlatlari esa allaqachon AQSh ta'sir doirasini yorib chiqdi. Alaloqibat ruslar bu mamlakatlarga qurol-yarog' sotish hamda Venesuela bilan hamkorlikda harbiy dengiz mashqlari o'tkazish, amaldagi hukumatni qo'llab-quvvatlash yo'li orqali AQSh sarhadlariga ancha yaqinlashdi.

Ana shunday bir sharoitda Amerika va Rossiya rasmiylarining o'zaro diplomatik munosabatlari va telekameralar qarshisidagi zo'rma-zo'raki tabassumlari ikki mamlakatning shiddatli raqobatini yashirolmaydi. Hatto Amerika diplomatiya mashinasini boshqargan Hillari Klintonning "hammasini yangidan boshlash" nazariyasi ham bu raqobat shiddatini susaytirma olmadi.

Sobiq ittifoqdek qudratli imperiyaning parchalanishi kabi og'ir siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy silsilalarni boshdan kechirgan Rossiya XXI asr boshida o'zini dunyoning buyuk va qudratli davlatlaridan biri deb his eta boshladi. Prezident Vladimir Putinning chuqur mulohazaga tayangan ichki va tashqi siyosati, tarqoq mamlakatni jipslashtirgani, xalqaro sahnada Rossiya manfaatlarini dadil va izchillik bilan himoya qilgani mamlakatga kuch bag'ishladi. Ayniqsa, Suriyadagi aksilterror amaliyotlaridan keyin Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasida Kremldan harbiy yordam so'rab murojaat qiladigan mamlakatlar ko'paydi. Tabiiyki, uzatilgan qo'llar ko'pincha bo'sh ketmayapti. Bu mamlakatlarda Rossiya xusu-

siy harbiy kompaniyalarining harbiylari paydo bo'ldi.

NATOning Sharqqa qarab kengayishi, AQShga tegishli havo hujumlariga qarshi mudofaa qalqonlarining Yevropa sharqiy qismiga o'rnatilishi kabi loyihalar Rossiyani xavotirga soldi. O'z navbatida, Rossiya ham g'arbiy chegaralariga zamonaviy yadro raketalarini o'rnatish, Yevropada qurollanishni nazorat qilish tashkilotidan chiqish kabi harakatlari bilan amerikaliklarning taraddudiga javob qaytarmoqda.

Hatto ichki masalalarda ham AQSh va Rossiya o'rtasida kelishmovchiliklar mavjud. Jumladan, rasmiy Moskva Amerikadagi ayrim siyosiy kuchlarni Rossiya-da rangli inqilob uyushtirish maqsadida mamlakatdagi siyosiy partiyalar, nodavlat tashkilotlarga katta sarmoyalar ajratishda ayblab ulgurdi. Oq Uyning eski ma'muriyati esa Rossiyani AQSh prezidentligiga saylov chog'ida demokratik partiya saytlariga qarshi kiberhujumlar uyushtirganlik va Hillari Klintonning mag'lubiyatga uchrashiga sabab bo'lganlik xususida ayblov bilan chiqdi. Bu masala ortidan hatto 2017-yil arafasida AQSh hududida faoliyat ko'rsatgan 35 nafar rus diplomati baddarg'a qilindi.

Qirim referendumida 97 foiz aholining Rossiyaga qo'shilishini ma'qullab ovoz bergani ziddiyatlardagi avj nuqta bo'ldi. Rossiya G'arbnig Qirimdan qo'shinlarni olib chiqish va u yerdagi referendumni to'xtatish borasidagi chaqiriqlarini pisan qilmas ekan, munosabatlar keskinlashishi muqarrar edi. Shunday bo'ldi ham. AQSh va Yevropa Ittifoqi Rossiyaning bu "beboshligi"ga qator jazo choralarini bilan javob qaytardi. Shundan keyin ham Rossiya rasmiylari va kompaniyalariga nisbatan jazo choralarini kuchaytirildi yoki kengaytirildi.

Rossiya—Amerika munosabatlarining chigallashuvi dunyoning boshqa davlatlariga ham salbiy ta'sir etmay qolmayapti. Joriy etilgan jazo choralarini tufayli nafaqat Rossiya, balki sobiq ittifoq tarkibidagi respublikalar iqtisodiyoti sezilarli silkindi. Ularning milliy valyutalari dollarga nisbatan ikki va undan ko'p barobar qadrsizlandi.

2005—2008-yillari AQShning Rossiyadagi elchisi bo'lgan, Davlat kotibining sobiq o'rinbosari Uilyam Byorns AQSh—Rossiya munosabatlari to'g'risida "Biz o'zimizni Rossiya borasida qanday aldayapmiz?" nomli maqolasida shunday fikr bildiradi:

"Sovuq urush tugaganidan keyin o'tgan 25 yil ichida AQSh va Rossiya o'rtasidagi munosabatlar bir-biridan chuqur gina qilish, xatoga yo'l qo'yish va umidsizlikka berilish manzarasini kasb etdi. Moskvada diplomat bo'lgan kezlirim Boris Yelsin davrida kamsitilgan, biroq kelajakka umid

bilan turli mashaqqatlarga chap bergan, keyinroq Vladimir Putin yetakchiligida Kremning dag'al jizzakiligi va qattiq nazoratida o'zligini topishga uringan o'sha yillari Rossiyadagi keskinlik oqibatini o'z boshimdan kechirganman. O'zaro munosabatlardagi keskinlikka Vashingtonda — respublikachilar va demokratlar ma'muriyatida ishlab yurganimda ham guvoh bo'ldim.

Darvoqe, o'sha yillari har ikki tomon ham xomxayol og'ushida edi. AQSh uzoq tanazzulga uchragan, qovog'i soliq Rossiya bilan hisoblashmaslik yoxud Moskva bilan mustahkam sheriklik qilish to'g'risidagi orzu-xayollar o'rtasida ikkilanar edi. Avvaliga Vashington bilan strategik sheriklikka ko'z tikkan Moskva oxir-oqibat uni itoatda bo'lishga mahkum etgan AQSh boshchiligidagi joriy dunyo tartibotiga nuqta qo'yishga qat'iy yeng shimardi.

Endilikda asl voqelik shunday: yaqin kelajakda Rossiya bilan munosabatlarni raqiblik, kezi kelsa, dushmanlik kayfiyatida qoladi. Bu, eng avvalo, mamlakatlarni dunyoqarashidagi mavjud asosiy farqlar va bir-birining dunyodagi o'rmini qanday ko'rishi bilan izohlanadi.

Ikki davlat yetakchilarining mustahkam munosabati o'rtadagi uzilishga chek qo'yishi va murosala san'ati katta bitimga asos bo'lishi mumkin edi, deb faraz qilish quloqqa moydek yoqadi. Biroq bu nuqtayi nazar oqilona siyosat bo'lishini taxmin qilish to'g'ri emas. Bundan tashqari, biz uchun qanchalar noqulay mavzu bo'lmasin, saylovlarimizga Rossiyaning favqulodda xavotir uyg'otadigan aralashishiga ko'z yumish zarur va bu mumkin, deya taxmin qilish ham bema'ni fikr".

Diplomatning fikricha, Putin neft qimmat bo'lgan kezlari fursatni boy bermay, turmush darajasi tobora yaxshilanib borayotgan xalqi bilan ijtimoiy kelishuvni mustahkamladi. "Agar u Rossiyani mustahkamlashni osonlikcha uddalay olmasa, aynan o'z xarakteriga xos taktik ephillik, keskin o'yin hamda tavakkalga shayligi bilan AQShni birmuncha kuchsizlantirishi mumkin. Agar Suriyada mavjud tuzumning almashishiga yo'l qo'ymasa, u yerda Rossiyaning harbiy qudratini ko'z-ko'z qilishi, G'arbnig mavqeyini kuchsizlantirishi va Halab vayronalari ustida Bashar Asad tuzumini saqlab qolishi mumkin. Agar u Yevropa Ittifoqini to'g'ridan to'g'ri cho'chitilmasa, uning ichidagi millatchi harakatlarni qo'llab-quvvatlash va muhojirlar oqimi orqali ta'sir ko'rsatishga urinadi. Imkon bo'ldi, deguncha u G'arb demokratiyasining zohiran kalondimog' va oqizligini real fakt hamda yuqirmalar o'rtasidagi chegarani buzib tashlagan holda fosh qilishga intiladi. Biz nima qilmog'imiz kerak? Ta'sir doirasiga ega, mag'rur va hanuz judayam ulkan, kuch ishlatish borasida dunyoda AQShga bas keloladigan yagona yadroviy mamlakat — Rossiyani mensimaslikning iloji yo'q. Zero, u bugun Arktikadan tortib Eron va Shimoliy Koreyagacha daxldor muammolarni hal etish jarayonida muhim ishtirokchi bo'lib qolmoqda.

Men diplomatik faoliyatim davomida bir necha saboq oldim. Rus xalqini, tarixini va sinovlarga bardoshini hurmat qilishni o'rgandim. Aytmoqchimanki, Rossiyani mensimaslik va yetarlicha baho bermaslik yoki unga nisbatan asossiz hurmatsiz bo'lishdan naf yo'q", deydi Byorns.

AQShning Rossiyadagi sobiq elchisi Maky Makfol ham Rossiya bilan munosabatlar xususida qiziqarli fikrlarni bildirgan. Sobiq diplomat o'z hikoyasini Ukrainadagi qonli to'qnashuvlarga olib kelgan voqelikdan boshlaydi.

Rossiyalik siyosatchilar Makfolga AQSh ularni aldayotganidan shikoyat qilgan. Sobiq diplomatning fikricha, shikoyatchilar mutlaqo haq bo'lgan. Masalan, Putin 2001-yil 11-sentabr hodisalaridan keyin terrorchilikka qarshi birgalikda kurashish uchun qo'shma ittifoq tuzilishi borasida AQSh prezidenti Jorj Bushga ishongan. Biroq Bush Kreml xohishiga zid ravishda Rossiyaning uzoq yillik ittifoqchisi Iroqqa hujum qildi.

Obama hukumati ham Kremli 2010-yili Eronga qarshi BMT sanksiyalarini joriy etish bilan alddi. Amerikaliklar o'shanda Tehronga qarshi hech qanday davomli jazo choralarini rejalashtirmayotgandek taassurot qoldirdi — bu aslida lof edi. Obama qo'shimcha sanksiyalar joriy etganda Moskva bunga rozi bo'lishdan boshqa iloj topolmadi. Rossiya tashqi ishlar vaziri Sergey Lavrov bundan g'azabga tushadi, Makfol yozganidek, bunga haqqi bor edi.

2011-yili NATOning Liviyaga havo hujumlari bilan bog'liq vaziyatda ham amerikaliklar shunga o'xshash yo'l tutishdi. Obama maqsadi bombardimon orqali o'sha paytdagi hukmdor Muammar Kaddofiyi ag'darish emas, Liviyadagi fuqarolar urushida genotsidning oldini olish ekaniga ishonitirdi. Shu munosabat bilan BMTdagi ovoz berish jarayonida Rossiya betaraf qoldi, Kaddofiy rejimi qilashi bilan Moskva aldanganini his qildi.

Esdaliklar muallifi Rossiyadan siyosiy boshpana olgan va Moskvada turib butun dunyoga amerikaliklarning o'zgalar suhbatini eshitish uslublari haqida gapirib bergan, Obama hukumatini dahshatli piar inqiroz qarshisida qoldirgan AQSh milliy xavfsizlik agentligi sobiq xodimi Edvard Snouden bilan bog'liq masalada Putin to'g'ri yo'lni tutganini tan oladi. "Agar rossiyalik josus Vashingtonga kelsa, biz ham shunday yo'l tutgan bo'lardik", deb yozadi Makfol.

Mutaxassisligi bo'yicha yurist bo'lgan Obama Rossiya mavzusida yetarli ma'lumotga ega emasdi. Makfolning so'zlariga ko'ra, ularning birinchi suhbat Stenforddagi seminar bo'lib o'tgan. U bo'lg'usi davlat rahbari bilan sovet tarixi va xalqaro munosabatlar nazariyasini muhokama qilgan. Rossiya bilan munosabatlarni qaytadan qurish haqida gapirgan. Obama bu maqsadni yaxshiroq ilg'ashi hamda hayotga tatbiq etishi mumkin edi. Ammo mensimaslik siyosati hammasini barbod qildi.

Abduvali SOYIBNAZAROV,
siyosiy sharhlovchi

Rossiya-Yevropa olimlari hamkorlikda teriga o'xshash pishiq va qattiq mato yaratishga erishdi.

Cho'tkadan charm?!

Rossiyalik va yevropalik kimyogarlar tasodifan polimer cho'tkalardan yuqori egiluvchan mato yaratishga muvaffaq bo'ldi. U sifati bo'yicha charming o'rnini bosa oladi, deb xabar berdi "ACS Macro Letters" jurnali.

Moskva davlat universiteti olimi Dmitriy Ivanov va uning jamoasi bir necha yildan beri pishiq va egiluvchan mato yaratish ustida ish olib boryapti. O'tgan vaqt davomida olimlar turli polimer birikmalarni sinovdan o'tkazishga qaratilgan.

— "Zamonaviy materialshunoslikda yangi mato yaratish mavjud matolarni saralash orqali amalga oshiriladi. Bu borada biz zarur parametrlarga ega polimerlarning tuzilishini o'rganishga qaratilgan. Biroq buning uchun avval ularni to'liq o'rganishimizga to'g'ri keldi, — deydi Dmitriy Ivanov.

Tadqiqotlar jarayonida olimlar bir yil muqaddam kutilmaganda shaklining o'zgarishi hisobiga o'z rangini o'zgartiradigan "xameleon teri"ning muqobilini yaratdi. Ixtirochilar uni oddiy rezina qatoriga kiruvchi polimerning alohida turi sifatida qayd etdi. Polimerning bu turi ko'plab

parallel tolalardan iborat bo'lib, bir-biriga zich bog'lanadi. Yagona kamchiligi — cho'zilgan vaqtda mustahkamligi sezilarli darajada kamaygani bo'ls, uni boshqa chamlardan foydalangan kabi ishlatib bo'lmadi. Ivanov va jamoasi esa ushbu kamchilikni bartaraf etib, polimerlarni alohida elastik tola bilan o'radi. Shu tariqa Rossiya-Yevropa olimlari hamkorlikda teriga o'xshash pishiq va qattiq mato yaratishga erishdi.

"Dinozavr-betmen" bo'lganmi?

Xitoyda yana bir qanotli dinozavr qoldiqlari topildi. Uning uchishga mo'ljallangan terisimon qanotlari ko'rshapalak yoki Betmen qanotlarini eslatadi, deb xabar berdi "RIA Novosti".

Bundan to'rt yil oldin xitoylik mashhur paleontologlar Sin va Syaotin Chjen Xitoyning shimoli-sharqiy qismidan shunga o'xshash "dinozavr-betmen" qoldiqlarini aniqlagan edi. Yuqoridagi topilma bu turdagi dinozavrlarning ikkinchisi hisoblanadi.

Sin va jamoasi topgan noodatli dinozavr qoldiqlari yura davri oxirida — taxminan 163 million yil oldin shakllangan Lyaonin provinsiyasidan qazib olindi. Olimlarning aytishicha, "dinozavr-betmen" g'ayrioddiy jonot — skansiopteriklar turiga mansub. Ushbu qanotlar birinchi qushlarning "qarindoshi" bo'lishiga qaramay, uchmaydigan dinozavrlar qatoriga kiritilgan.

Dinozavrning oshqozonini o'rgangan tadqiqotchilar u yirtqich yoki hamma narsani yeyaveradigan jonot bo'lganini taxmin qilmoqda. Uning asosiy farqli jihati uzun o'rta barmog'i bo'lib, avvalroq olimlar jonivor undan darast tanasidagi qurtlarni kovlab olishda foydalanganini aytgan edi. Keyinroq esa bu barmoq "dinozavr-betmen"ga qanotlarini boshqarishda qo'l kelgani ma'lum bo'ldi.

Iroda TOSHMATOVA tayyorladi.

Reklama • e'lon • Reklama • e'lon

Pazilbekova Zamira Tanirbergenovnaning 15.00.01 — Dori texnologiyasi ixtisosligi bo'yicha «Anjabor (Geranium collinum Step) o'simligi asosida dori shakllarining texnologiyasini ishlab chiqish» mavzusidagi (farmatsevtika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent farmatsevtika instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Far.32.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 12-iyun kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100015, Toshkent shahri, Mirobod tumani, Oybek ko'chasi, 45-uy. Tel/faks: (71) 256-37-38; e-mail: farmi@bcc.uz

Abdimuratova Nilufar Paraxatovnaning 13.00.01 — Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha "Bo'lajak ingliz tili o'qituvchisi ijtimoiy-madaniy kompetentligini rivojlantirish" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Qoraqalpoq davlat universiteti, Nukus davlat pedagogika instituti, Urganch davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.20.02 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 8-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 230112, Nukus shahri, Akademik Ch.Abdirov ko'chasi, 1-uy. Tel/faks: (61) 223-60-47, 223-60-78; e-mail: karsu_info@edu.uz

Berdibayev Maman Sultamuratovichning 13.00.02 — Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (matematika) ixtisosligi bo'yicha "Bo'lajak matematika o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirish" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Qoraqalpoq davlat universiteti, Nukus davlat pedagogika instituti, Urganch davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.20.02 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 7-iyun kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 230112, Nukus shahri, Akademik Ch.Abdirov ko'chasi, 1-uy. Tel/faks: (61) 223-60-47, 223-60-78; e-mail:karsu_info@edu.uz

Moyanov Iqlasbay Jiyenbayevichning 13.00.01 — Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha "Qoraqalpoq xalq musiqasi asosida o'quvchi-yoshlar ma'naviy-xalqiy fazilatlarini shakllantirishning xususiyatlari" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Qoraqalpoq davlat universiteti, Nukus davlat pedagogika instituti, Urganch davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.20.02 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 7-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 230112, Nukus shahri, Akademik Ch.Abdirov ko'chasi, 1-uy. Tel/faks: (61) 223-60-47, 223-60-78; e-mail: karsu_info@edu.uz

Xaytullaeva Nafisa Saxobiddinovaning 13.00.02 — Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (informatika) ixtisosligi bo'yicha "Bo'lajak informatika o'qituvchilarini metodik tayyorlash tizimida Web-texnologiyalardan foydalanish" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent kimyo-texnologiya instituti, Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.01.09 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 12-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Universitet ko'chasi, 4-uy. Tel/faks: (71) 227-12-24, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

Ibodova Mahfuza Namozovnaning 13.00.02 — Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (biologiya) ixtisosligi bo'yicha "Biologiyadan o'quvchilarning mustaqil ishlarini axborot resurslari vositasida takomillashtirish metodikasi (akademik litseylar misolida)" (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent kimyo-texnologiya instituti, Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.01.09 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 11-iyun kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Universitet ko'chasi, 4-uy. Tel/faks: (71) 227-12-24, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

Yuldoshev Ismoil Abriyevichning 13.00.02 — Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (informatika) ixtisosligi bo'yicha "Tarmoq texnologiyasi asosida "Informatika va axborot texnologiyalari" fanini o'qitish samaradorligini oshirish metodikasini takomillashtirish (kasb-hunar kollejlari misolida)" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent kimyo-texnologiya instituti, Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.01.09 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 11-iyun kuni soat 12:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Universitet ko'chasi, 4-uy. Tel/faks: (71) 227-16-65, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

Xushvaqotov Tuychi Suvanovichning 13.00.02 — Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (fizika) ixtisosligi bo'yicha «Agrofizika fani mazmuni va o'qitishni innovatsion texnologiyalar asosida takomillashtirish (qishloq xo'jaligi oliy ta'lim muassasalarida)» mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent kimyo-texnologiya instituti, Toshkent davlat pedagogika universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Ped.01.09 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 12-iyun kuni soat 12:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Universitet ko'chasi, 4-uy. Tel/faks: (71) 227-16-65, 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz

AT Xalq banki Yashnobod filiali Yashnobod tumani, Aviasozlar ko'chasi, 65-uyda joylashgan "Mini bank" binosini qayta ta'mirlash uchun quruvchi tashkilotlar o'rtasida tanlov e'lon qiladi.

⇒ Tanlov komissiyasining ishchi organi manzili: AT Xalq banki Toshkent shahar filiali, Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Shota Rustaveli ko'chasi, 9-uy.

⇒ Tanlov o'tkazish shartlari bo'yicha qo'shimcha ma'lumotlarni maxsus axborot portali www.xarid.uz saytidan, shuningdek, **dushanba — juma kunlari soat 9:00 dan 18:00 ga qadar** yuqorida ko'rsatilgan manzil orqali olish mumkin.

⇒ Tijorat takliflari **2019-yil 3-iyun kuni soat 15:00 ga qadar** qabul qilinadi. Tijorat takliflarida tanlov o'tkazish shartlarida belgilangan barcha hujjatlar bo'lishi lozim.

To'garaklar taqdimoti

Toshkent tumanidagi 17-maktabda 5 tashabbus bo'yicha tadbir tashkil etildi.

Unda Toshkent tumani hokimi Akbar Sulaymonov ishtirok etib, maktabda olib borilayotgan to'garaklar faoliyati, kutubxonla bazasi va o'quv jarayonlari bilan tanishdi. Ertalabdan bayramona bezatilgan maktab hovlisida muassasada faoliyat yuritayotgan shahka, yunon-rum kurashi, "Tomchi" raqs guruhi hamda hunarmandchilik to'garaklari, turli fan to'garaklari faoliyati kichik lavhalarda aks ettirildi.

Tuman hokimi 2018-2019-o'quv yilida sport, kitobxonlik, tasviriy san'at, musiqa yo'nalishida yutuqlarga erishgan, namunali xulqi va a'lo baholari bilan o'rnak ko'rsatgan o'quvchilarni maqtov yorlig'i hamda esdalik sovg'alari bilan taqdirladi.

Zilola MADATOVA

Ali muallimning siri

Ali muallim quyoshli kunlarni sog'ingan, bir-birini qovlab o'ynayotgan bolalar orasidan og'ir qadamlar bilan oldinga o'tdi. Yomg'ir shivalab yog'ayotgandi. Kimnidir mahzun qilib, kimlarningdir asabiga tegayotgan bu havoni Ali muallim yoqtirdi. Qalpog'ining ostidan shaffof yomg'ir tomchilariga mahliyo bo'lgan ko'yi uzoqlarga temulib qoldi, go'yo ruhi tanasini tark etib, olislarga, tog'-u tosh, daryo-dengizlarga qarab uchaypti.

Bolaligiga, loy oyoqlari bilan sohillarda o'ynab yurgan paytlariga qaytgan xayol-larini qo'ng'iroqning ovozi buzdi. Sinfga — bebosh o'quvchilarining yoniga shoshildi. O'quvchilarini o'qituvchilar “boshga bitgan balo”, deyishadi. Ammo Ali muallim hech qachon bu xunuk so'zni ishlatmaydi. Bu maktabga ishga kelganiga uch oy bo'ldi. Ammo hamkasblari shu davr ichida uch yillik ishni uddalaganini ta'kidlashadi. Hammani jonidan to'ydirib, oyog'ini osmondan keltirgan bu sinf, nima bo'ldi-yu, gulzorga aylandi. O'qituvchilar avval Ali muallimning tajribasi, bebosh o'quvchilarni qanday qilib tarbiyali bolalarga aylantirganini gapirib yurishgandi. Ammo Ali muallim sas-sadosi chiqmaydigan, hatto o'ta muhim hodisa yuz berganda ham munosabatini ochiq bildirmaydigan g'aroyib odam. Sokin va vazmin. “Bu yerda boshqa gap borgan o'xshaydi...”, derdi hamkasblari.

“Bu beboshlarga qo'lini tutgan yelkasiidan ayriladi”, derdi tajribali ustoz Oysha xonim. Haq edi. Haqiqatan ham, shu paytgacha bu sinf o'quvchilarini tartibli qilish uchun ko'p o'qituvchilar kuch sarflagan, biroq buning uddasidan chiqmagan edi. Barcha o'qituvchilar tajribali, fidoyi edi. Ammo na nasihat ta'sir qilardi bu bolalarga va na iltifot. Bu o'quvchilar sindirmagan oyna, buzmagan eshik qolmagan. Yuqori sinf o'quvchilari maktab atrofida yolg'iz yurolmas, boshlang'ich sinflar esa maydonchada to'p o'ynay olmas edi. Oysha xonimning g'azabi ham behuda emas. U o'quvchilariga kitob olish uchun yiqqan pulni bu bebosh bolalar o'margan edi. Ularni to'g'ri yo'lga solish uchun haddan ortiq yaxshi niyat, marhamat qilindi... Xuddi bolalar yuragiga nasihatlar, go'zal tarbiyaga qarshi qalqon tutgandek edi. Bu sinfda o'qiydigan bolalarni to'g'ri yo'lga solish uchun tez-tez vasiylari majlisi chaqirtiriladi. Hatto otanalarning ham bolalarini qanday odam qilishni bilmay boshlari qotgandi go'yo. Yig'ilganlar baravariga bir-biriga yuragini to'kib-sochar, eshitadigan odam yo'q edi. Bu yig'ilish “Nima qilamiz?” degan savol bilan boshlanib shu savol bilan tugardi. Har majlisda dastur tuzilar, intizomiy choralar ishlab chiqilar, ammo amalda hech biri naf bermasdi. Oysha xonim ana shunday yovuz jangchidek bebosh o'quvchilarning fe'li keskin o'zgariganidan hayratda edi. Bu mavzu uzoq muhokamalarga sabab bo'ldi. Ammo Ali muallim ortiqcha biror so'z gapirmasdi. Aslida u hamma o'qituvchi kabi oddiy, hamma biladigan usullarni qo'llagandi. O'zi ham jahldor, qattiqqo' inson emas. Nomi tillarda aylana boshladi, hatto maktab devorlaridan ham oshib o'tdi. O'zi haqidagi e'tiroflarni eshitgani sari Ali muallim xijolat chekar, xijolatdan battar gapirolmadi. Faqat zarur holatlardagina atrofdagilar bilan muloqot qilardi. Biroq hamkasblari uni nihoyatda qadrlardi. Olloh hammaga o'zining xohish-irodasidan kelib chiqib taqdir belgilaydi. Ali muallim fe'li-atvoridagi bu sirliklik

boisini birovga anglatishni ham istamasdi. Ba'zan insonlarga taqdir tomonidan o'ziga atalgan rolni o'ynash og'irlik qiladi. Unga ham fe'li, qismati og'ir keldi. O'qituvchilar xonasiga kirmasdi. O'zi juda yaxshi ko'radigan yolg'izligi bilan tanho qoldi. Ammo bu holatida qaytanga atrofdagilarning diqqatini ko'proq jalb qilishini, bu xususiyatini hamkasblari takabburlik, o'zini boshqalardan ustun qo'yish deb tushunishini o'ylamadi. U bilmasdi, ammo shunday o'ylandilar uni.

Ali muallim “men bu maqtovlardan qochsam, qiziqishlari so'nadi”, deb o'ylagandi. Biroq unga qiziqish ortgandan ortdi. “Bolalar aqlli, zukko, dono o'quvchilarga aylandi. Bu natijaga qanday erishding? Tajribangning siri nimada?”. Bunday savollarga javob topolmagan Oysha muallim boshchiligida maxfiy “komissiya” tuzildi. Maxfiy guruh Ali muallimga taalluqli hamma narsani kuzatish va uning har bir harakatini ko'zdan qochirmaslik topshirig'ini oldi. Ammo yomon maqsadda emas, azbaroyi qiziqish ustunligidan tashkil topdi bu “missiya”. “Qiziquvchanlik odamni bozorga, tuyani qozonga tiqar”, deb bekorga aytgan ekan qadimgilar. Maxfiy kuzatuv guruhi Ali muallim ustidan ish boshladi. Sinfga yashirin kuzatuv kamerasi o'rnatildi. O'quvchilaridan nozik savollarga javob so'radilar. Hatto oilaviy hayoti-yu, qo'ni-qo'shnisi ham qolmay, Aliga taalluqli barcha gap-so'zni mayday-chuydasigacha “Chorshanba bozor”i kabi yoydilar. “Pomidorning kichigini oldi, falonchiga salom berdi, boshqasiga bosh qimirlatdi...”. U yoq qildilar, bu yoq qildilar, ammo arziri bir sabab topmadilar. Odamga o'xshagan odam. Hech kimdan kam yo ortiq joysi yo'q. Ali muallim ham ularning holini bildi. Qiziquvchanlik ularni, ular esa Ali muallimni yeb bitirdi. Bu qiziqishni o'ldirib, asl vaziyatni tushuntirish uchun unda ham yetarli sabab yo'q edi. “Bilsam, o'zim ham aytardim-da!” derdi ichida. Ali muallimning o'ziga ham hech narsa ayon emasdi. Ular izlagan odamni topolmadi ichidan. Avvalgi ishlagan maktabida ham shunday bo'lgandi. Ayyiqqa yoqmagan o't burnining tagida bitarmish, deganlaridek Ali muallim o'zi bilan o'zi qolishni qanchalik istasa, odamlar uning atrofida shuncha ko'p o'ralashardi. Boshqalarning e'tiborini tortmaslik uchun hatto ko'zga tashlanadigan kiyim kiymasdi.

Bir kuni Oysha muallima Murodning chaqirtirdi. Murod maktabda “jinoiy harakat”larda rekord qo'ygan o'yingaroq o'quvchi edi. Oxirgi paytda maktabning koptoklarini mahalladagi bolalarga sotishga urinib, qo'lga tushgani uchun hamma koptoklarni birma-bir pichoq bilan yorgandi. Bir paytlari maktab orqasidagi buta tagida yuqori sinf o'quvchilariga sigareta sotgan va “savdo” shi shunchalik kengayib ketganki, Deniz afandi butandan yong'in chiqqan deb taxmin qilgandi. Deniz afandi o'shanda butaga suv purkaganda hamma bolalar ho'l bo'lib chiqqan, faqat Murodgagina bir tomchi ham suv tegmagan edi. Endi o'sha Murod bir chiroyli she'rlar yozadi, hatto

Emrah Bilgi MARDIVON

maktabda “Yashil oy” bilimdon o'quvchilar guruhi boshlig'i ham. Oysha xonim Muroddan so'radi:

— Ali muallim nimalar qiladi, nimalar deydi senga, bunchalik o'zgarib ketding?
— Bilmasdim, — deya Murod yelka qisdi. — Unaqa alohida, boshqalarga o'xshamaydigan narsalarni gapirmaydilar. Hamma o'qituvchilar gapiradigan gaplar...

— Yaxshi, o'g'lim. Sen ham o'z g'arganingni bilasanmi? Men bunga nima sababligiga qiziqyapman...

— Bilaman. Lekin buni nega Ali muallim bilan bog'layapsiz? Men hamma narsani o'z istagim bilan qilaman. Birov meni majburlay olmaydi.

Oysha muallima “Bu yolg'on gapiryapti”, deya o'yladi. Yuz qiyofasi shartta o'zgardi-da:

— Hammingizni birday jazolayaptimi? — dedi bolaga shapaloq tushirishdan o'zini zo'r'ga tiyib. Ishning bunday tus olishini kutmagan o'qituvchilar Murodning boshini silab, xonadan chiqarib yubordi. Oysha xonim haddidan oshib, o'zini nazorat qilolmay qolgandi. Bu voqeadan keyin boshqa o'qituvchilar Ali muallim masalasini qo'yib, o'z ishi bilan bo'lib ketdi, lekin Oysha muallim hanuz qiziqishlari ortida vaqt o'tkazardi.

Kunlar, haftalar, oylar o'tdi. Jonni halqumga keltiruvchi bunday kuzatishlar va mish-mishlarga qaramay, kundan kunga axloqi va bilimi yaxshilanib borayotgan Ali muallimning o'quvchilari sirini hech kim kashf qilolmayotgandi.

Bahor kelib, daraxtlar yaproq yozib, qaldirg'ochlar qaytgan pallalar maktabga tekshiruvchilar keldi. O'qituvchilar xavotir va hayajonlarini sirtga chiqarishmasda, har kim o'zidan o'tganni o'zi bilardi. Ammo bu hayajon, xavotir yoki qo'ruqdan emas, butun ish jarayoni nigohlar ta'qibi va kuzatuvda bo'lish hayajoni edi. Har bir qadam, har bir aytilgan so'z tekshiruvchilar nazarida o'z ma'nosiga ega edi. Ali muallimku, to'rt oydan beri taftish va kuzatuvda edi. Shuning uchunmi u tekshiruv hayajonidan mahrum edi. Ish rejasi, dasturi, barcha hujjatleri tayyor edi. O'quvchilari ham uni hurmat qilardi. Bu tomondan yuzi yorug' edi, bolalarning bilimi ham talabga javob berardi. Bundan ortig'i, faqat jon sog' bo'lsin.

Taftishchi Usmon afandi to'rtinchi soat Ali muallimning darsini kuzatayotgandi. Maktab o'qituvchilarining fikri-yodi Ali muallimning darsida, hamma yilning buyuk voqeasini kuzatish uchun Oysha xonimning xonasida, maxfiy kamera ulangan kompyuter monitoriga ko'z tikkan edi. Dars maromida kechardi; ishlanma, tushuntirish, o'quvchilar bilan ishlash, rejalari — hammasi mukammal edi. Usmonbey Ali muallimdan:

— Xavfsizlik kamarini ushbu mavzuga bog'lab tushuntirmadingizmi? — deya so'radi.

— Yo'q, — dedi Ali muallim. — Tushuntiradim.

— Xo'p, biror darsda aytib o'tarsiz unda?

— Yo'q, aytmayman.

— Bu bilan nima demoqchisiz?

Dialog qiziqarli tus ola boshladi. Voqeani milliy futbol jamoasining o'yinini kuzatayotgandek hayajon bilan tomosha qilayotganlar kutilmagan holatga guvoh bo'layotgandi. Past bo'lyi, to'ladan kelgan Oysha xonim yugurib borib monitorga yopishgudek bo'lib qarab boshladi. Kimdir boshini ko'tarib monitorga tikilgan,

boshqasi yonboshdan kelib tiqilgan. Ko'rolmayotganlar asabiylashgan... Xullas, bu manzarani ta'riflashga qalam ojiz. Hammada kuchli hayajon.

— Aybga buyurmang, janob, ammo hanuz vaqti kelmadi.

Aksariyat holda vazminligi bilan ko'zga tashlangan Usmonbeyning ovozi ko'tarildi: — Vaqti kelmadi, deganingiz nimasi? Dasturga ko'ra ikki oy avval boshlashingiz kerak edi-ku? Nimani kutyapsiz? Kundalik tutqazayotganda tushuntirasizmi?

Ali muallim biroz xijolat chekib tushuntira boshladi:

— Yolg'on nimaligini bilasizmi?

— Bilaman. Buning nima aloqasi bor?

— Men hech qachon o'zimdagina sinamagan, o'zim qilganam ishni insonlarga uqitrolmayman. Gapirmoqchi bo'lganimda o'zimni yolg'on gapirayotgandek his qilaman. Nafasim titraydi, yuzim qizaradi, ovozim bo'g'yladi. Siz so'ragan masalaga kelsak... Aslida, anhadan beri bolalarga xavfsizlik kamarini taqish kerakligini o'rgatish uchun o'zim mashina boshqarganimda undan foydalanayapman. Ammo o'quvchilarga o'rgatishga kirishganimda xavfsizlik kamarini taqmayotganimni bilib qoldim. Shuning uchun tilimga kelmadi ularga o'rgatish. Endi bir oydan beri o'z mashg'ulotlari jarayonida ham xavfsizlik kamarini taqaypman. Sizga va'da shu, bunga qirq kun to'lsin, o'quvchilaringiz ham o'rgataman...

Oysha xonim monitorni o'chirdi. U to'rt oydan buyon qilgan ishidan uyalayotgandi. Hammalari bir-birlariga ma'noli qarashardi. Og'izlarini hatto pichoq ham ocholmasdi. Biror so'z demay tarqalishdi. Kun oxirida kichik bir majlis bo'lib, taftish nihoyalaniishi e'lon qilindi. Hamma o'qituvchilar xonasiga yig'ildi. Majlisni Usmonbey olib borardi. Ali muallimga qarab:

— Biz ham bu yerga xavfsizlik kamarini taqmay kelganmiz, shunday ekan, hali gapirish navbatimiz emas, — deya kulimsiragan ko'yi unga so'z berdi. Qochishni ham mo'ljallagandi, ammo yig'ilishning qoq o'rtasida qolgandi. Majbur so'z oldi. Xijolatdan birovning yuziga qaray olmay, gultuvakdagi gulga tikilganicha gap boshladi:

— Mening ustozlikdan o'rgangan ikki shiorim bor — biri: o'qituvchilikni kul yetishtirish deb bilaman. Agar gulgung o'sib, ko'zingiz quvnashini istasangiz, faqat tuprog'iga ahamiyat bering. Shoxini, yaprog'ini tortish uni o'stirmaydi, aksincha to'zitadi. Ikkinchisi: agar oynada ko'ringan aksingiz sizga yoqmasa, ust-boshingizni to'g'rilaysiz. Ko'zguni maydalab, sindirish chora bo'lmaydi, bu holda u sinib, qo'lingizni kesadi...

Yana davom etdi:

— Bolalar o'sadigan tuproq — menman. Oynada ko'ringan aksning asli ham menman. Bir necha oydan beri qiziqdingiz: “Bu odam nima qilyapti, bolalarni qanday tarbiyalayapti?” deb. Men hech qachon insonlarni to'g'rilayman va yoki tarbiyalayman, deb kurashmayman. Faqat o'zim bilan kurashaman, o'zimni, fe'limni tarbiyalashga urinaman. Shuning uchun ham biror sirim yoki sizga aytishim mumkin bo'lgan boshqaruq qobiliyatim yo'q. Sizlardan yagona istagim — meni o'z holimga qo'ying! Bundan keyin siz xohlagandek emas, o'zim xohlagandek yashashni xohlayman!

Ali muallim boshini ko'targanida ko'zlari yoshga to'lgan, o'qituvchilar uni qarsak bilan olqishlayotgan edi. Chidab turolmadi, orqasiga o'girilib xonadan chiqib ketdi. Keta turib, koridorda yig'ilmisargan tovushda iztirobli xitob qildi: “Meni o'z holimga qo'ying, demadimmi sizlarga?!?”

Jismoniy tarbiya o'qituvchisi qayerda malaka oshiradi?

Jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga alohida ahamiyat qaratilayotgan bir paytda sport murabbiylari, jismoniy tarbiya o'qituvchilari, yo'riqchilarning malakasini oshirish, murabbiylik faoliyati bilan shug'ullanish istagidagi sportchilarni qayta tayyorlash ishlari qanday kechmoqda? Jismoniy tarbiya va sport vazirligi huzuridagi Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni ilmiy-metodik ta'minlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish markazi jarayonda qanday amaliy ishlarni olib bormoqda? Shu kabi savollar bilan Markaz direktori, Jismoniy tarbiya va sport alochisi Ilhom Tursunaliyevga murojaat qildik.

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish jismoniy tarbiya va ommaviy sportni rivojlantirishning muhim omillaridan biri. Chunki malaka oshirish jarayonida pedagog sohaning eng so'nggi yangiliklaridan boxabar bo'ladi, zamonaviy innovatsion texnologiyalarni mashg'ulotlarda tatbiq etishni o'rganadi, qayta tayyorlash kurslaridan o'tgan nomutaxassis xodim tayyor kadrga aylanadi.

Shu o'rinda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoniga muvofiq tashkil etilgan Jismoniy tarbiya va sport vazirligi huzuridagi Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni ilmiy-metodik ta'minlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish markazi bu borada olib borayotgan ishlarga to'xtalib o'tsak. Ushbu markaz dastlab O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya institutining "Malaka oshirish" fakulteti sifatida faoliyat boshlagan. Shundan so'ng 2013-2014-yillarda institut huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi sifatida faqatgina oliy ta'lim muassasalari, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari jismoniy tarbiya o'qituvchilarni malakasini oshirish jarayonini tashkil etgan.

Shu tariqa bosqichma-bosqich jarayonlardan o'tib, yuqorida nomi

keltirilgan Farmon va Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 14-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi Jismoniy tarbiya va sport vazirligi huzurida jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni ilmiy-metodik ta'minlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish markazi faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi qarori bilan markazimizga qator vazifalar yuklatildi. Birinchi navbatda Markazning faoliyat doirasi kengaydi. Ya'ni avval faqat oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimini qamrab olgan bo'lsa, endilikda davlat maktabgacha ta'lim muassasalari jismoniy tarbiya instruktorlari, umumta'lim maktablari va akademik litseylarning jismoniy tarbiya o'qituvchilari, kasb-hunar ta'limi va oliy ta'lim muassasalarining kafedra mudirlari hamda professor-o'qituvchilari, shuningdek, ixtisoslashtirilgan olimpiya xazinalari maktab-internatlari, davlat ixtisoslashtirilgan maktab-internatlari, sport maktablarining rahbar kadrlari, instruktor-metodistlari va trenerlarini hamda jismoniy tarbiya va sport sohasidagi boshqa mutaxassislarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish jarayonini tashkil etuvchi yagona markazga aylantirildi.

Shuningdek, Markaz tomonidan davlat ta'lim standartlari hamda kasbga doir bilim va ko'nikmalarga qo'yilgan talablar asosida mehnat bozori ehtiyojlarini hisobga olgan holda, kasbiy ma'lumotga ega bo'lmagan sport ta'limi muassasalari xodimlari uchun qo'shimcha ixtisoslik bo'yicha pulli asos-

da qayta tayyorlash va qisqa muddatli kurslarni tashkil etish, jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarning kasbiy, ma'naviy salohiyatini oshirish, sport ta'limi tizimini ilmiy-metodik ta'minlash, o'quv-mashg'ulot jarayoniga, xususan, sport ta'limi muassasalari amaliyotiga zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni, o'qitishning samarali shakl va usullarini joriy etishga ham alohida e'tibor qaratiladi.

Xalqaro aloqalarni kengaytirish va mustahkamlash, konferensiyalar, ko'rgazmalar va turli tadbirlar o'tkazish orqali jismoniy tarbiya va sport sohasidagi yutuqlarimizni xalqaro miqyosda keng yoritish, xorijiy sport ta'limi muassasalari bilan hamkorlik qilish bo'yicha ham Markaz xodimlari vazirlik vakillari bilan birgalikda ish olib boradi.

Yana shuni aytish joizki, Markazning Samarqand, Nukus, Farg'ona shaharlarida hududiy filiallari faoliyati yo'lga qo'yilgani ham pedagoglar uchun keng imkoniyatdir. Chunki yurtimizning chekka hududlarida faoliyat yuritayotgan o'qituvchi-murabbiylar olis yo'l bosib poytaxtga kelmasdan, yaqin hududidagi filialda malaka oshirib, yana faoliyatini davom ettiradi.

— Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislar malakasini oshirish tizimiga zamonaviy yondashuv talablari qanday? Markaz faoliyatini yangicha mazmunda olib borishni ta'minlovchi texnik va normativ baza, mashg'ulot olib boruvchi professor-o'qituvchilarning ilmiy salohiyati to'g'risida ma'lumot bersangiz.

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislar malakasini oshirish tizimiga zamonaviy yondashuv ko'p variantli o'quv va ishchi o'quv dasturlarini takomillashtirish, ularni tabaqalashtirish va malaka oshirish jarayoniga tatbiq etishni talab qilmoqda. Markazda oliy ta'lim muassasalarining professor-o'qituvchilari malakasini oshirish kurslari uchun o'quv rejadagi 24 ta moduldan har biriga 24 ta ishchi dastur hamda maxsus fanlardan 11 ta o'quv-uslubiy majmua tayyorlanib, ekspertizadan o'tkazildi hamda internet-portalmizga joylashtirildi.

Sport ta'limi muassasalarida hozirda faoliyat olib borayotgan nomutaxassis kadrlarni qayta tayyorlash kurslariga jalb etish, professor-o'qituvchilarning xorijda kasbiy stajirovkadan o'tishni tashkil etish ta'minlandi. "Ijtimoiy fanlar", "Pedagogika va psixologiya", "Sport boshqaruvi" va "Sport mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi" kafedralarida 31 nafar professor-o'qituvchi, shundan 6 professor, 18 fan nomzodi, dotsent, 10 nafar katta o'qituvchi, 8 assistent-o'qituvchi faoliyat ko'rsatmoqda.

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish jarayoniga zamonaviy talablar asosida yondashish yuqori malakali, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, ularning kasbiy bilim va ko'nikmalarini yuksaltirishni ta'minlaydi.

Akmal ISLOMOV suhbatlashdi.

Yurtimiz sporti

Tarkibda yangi futbolchilar

Ektor Kuper boshchiligidagi futbol bo'yicha milliy terma jamoamiz Turkiya, KKDR va Suriyaga qarshi o'rtoqlik uchrashuvi o'tkazadi. Xususan, futbolchilarimiz 2-iyun kuni safarda Turkiyaga qarshi bahs olib borishsa, 7- va 11-iyun kunlari Toshkentda KKDR va Suriya bilan kuch sinashadi.

Shu munosabat bilan Ektor Kuper 28-may — 12-iyun kunlari o'tkaziladigan yig'inga jalb etilgan futbolchilar ro'yxatini ma'lum qildi.

Futbolchilar orasida darvozabonlardan Javohir Ilyosov ("Lokomotiv"), Botirali Ergashev ("Dinamo"); himoyachilardan Dostonbek Tursunov ("Renofa Yamaguchi", Yaponiya), Hojiakbar Alijonov ("Paxtakor"); yarimhimoyachilardan Oston O'runov ("Navbahor"), Doston Ibragimov ("Buxoro") va Quvondiq Ro'ziyev ("Qo'qon—1912") kabi futbolchilar terma jamoa safida debyut o'yinini o'tkazishi mumkin.

Legionerlardan Doston Tursunov va Ikrom Aliboyev Turkiyaga qarshi o'yinda ishtirok eta olmaydi. Ular o'z klublari tarkibida chempionat o'yinlarini o'tkazib, 3-iyun kuni O'zbekistonga yetib keladi va XKDR hamda Suriyaga qarshi o'yinlarga tayyorgarlik ko'radi.

Argentalik mutaxassis yig'inga "Paxtakor" futbolchisi Dostonbek Hamdamovni ham jalb etgandi. Ammo yarim himoyachi kutilmaganda jarohat olgach, uning o'miga "Bunyodkor"dan Xurshid G'iyosovni sinab ko'radigan bo'ldi.

Xorijda sport

Xokkey bo'yicha jahon chempionati yakunlandi

Slovakiyaning Bratislava va Koshitse shaharlari mezbonligida o'tgan xokkey bo'yicha jahon chempionati yakunlandi.

Uchinchi o'rin uchun kechgan bahsda Rossiya va Chexiya terma jamoalari o'zaro kuch sinashdi. Qiziqarli kechgan bahsning asosiy vaqtida g'olib aniqlanmadi. Bullitlar seriyasida esa Rossiya terma jamoasining qo'li baland keldi va ular so'nggi 4 yilda uchinchi bor jahon birinchiligining bronza medalini qo'lga kiritdi.

Kanada va Finlandiya terma jamoalari o'rtasidagi final bellashuvida finlar raqiblariga hech qanday imkoniyat qoldirmadi. Uchrashuvda garchi birinchi bo'lib kanadaliklar hisobini ochgan bo'lsa-da, ikkinchi va uchinchi davrada finlar ajoyib o'yin ko'rsatib g'alabaga erishdi. Yakuniy hisob 3:1 va finlandiyaliklar 8 yillik tanaffusdan so'ng jahon chempionligini qo'lga kiritdi.

Sportchilar marixuana taqiqlanishiga qarshi

150 nafar sobiq va faoliyatini davom ettirayotgan sportchi Xalqaro antidoping agentligiga marixuanani taqiqlangan moddalar qatoridan o'chirish so'rovi bo'yicha murojaat qildi.

— Biz kannabis va tabiiy kannaboidlarning inson hayotiy faoliyatiga ijobiy ta'sir qilishi mumkinligini aniqladik. Ular tarkibida davolovchi va tanani sog'lomlashtiruvchi moddalar mavjud. Ushbu moddalardan barcha sportchi foydalanish imkoniga ega bo'lishi lozim, — deyiladi xatda.

"Reuters" axborot agentligi bergan xabarga ko'ra, ushbu xat tashabbuskorlari qatoridan mashhur sobiq bokschi Mayk Tayson, amerika futboli yulduzlaridan Jeyk Plammer va Riki Uilyams hamda velopoygachi Floyd Lendis o'rin olgan.

Bahodir HASANOV tayyorladi.

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi Kasb-hunar ta'limi markazining Metrologik nazorat xizmati jamoasi xodimi Jur'atbek Abduraimovga otasi G'ofur BOYNAZAROVning vafoti munosabati bilan ta'ziya bildiradi.

O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi tasarrufidagi Abu Ali ibn Sino nomidagi yosh biologlar va kimyogarlar ixtisoslashtirilgan maktab-internati 2019-2020-o'quv yili uchun yuqori malakali o'qituvchilar va iqtidorli o'quvchilar qabulini e'lon qiladi

Respublikamizning barcha hududlaridan maktab-internatning 7—10-sinflariga (har bir sinfga 80 nafardan (40 nafar o'zbek, 40 nafar rus) jami 320 nafar iqtidorli o'quvchi tanlov (test sinovi va suhbat) asosida qabul qilinadi. Aynan ushbu yilda kirish uchun imkoniyat ko'proq bo'lib, keyingi yillardan esa faqat 7-sinfdan qabul amalga oshiriladi.

Maktab-internatda umumiy o'rta ta'lim olish bepul. Ta'lim-tarbiya jarayoni o'zbek va

rus tillarida, shuningdek, bosqichma-bosqich ingliz tilida amalga oshiriladi. Har bir sinfda o'quvchilar soni 20 nafarni tashkil etadi.

O'quvchilarning yoshini inobatga olgan holda, har bir sinf uchun botanika, zoologiya, matematika, biologiya, kimyo va ingliz tili fanlaridan tanlov uchun test savollari murakkablik darajasi davlat ta'lim standartlari doirasida o'zbek, rus tillarida tayyorlanadi va maxfiyligi ta'minlanadi.

Tanlov 2019-yil 5—15-avgustda o'tkazilishi rejalashtirilgan. Tanlovning aniq vaqti, joyi tanlov o'tkazilishidan kamida bir hafta oldin maktab-internatning rasmiy web-sayti ibnsino-maktab.uz orqali e'lon qilinadi.

Tanlovda ishtirok etuvchi o'quvchilarga qo'yilgan asosiy talablar:

- 1) kimyo va biologiya fanlariga qiziqishi yuqori hamda ushbu fanlardan dastlabki bilim, ko'nikma va malakaga ega bo'lishi;
- 2) bilimlar bellashuvi, respublika va xalqaro fan olimpiadalarida ishtirok etib, sovrinli o'rinlarni egallaganligi;
- 3) mustaqil tadqiqot ishi bilan shug'ullanishga va kelajakda olim yoki yetuk mutaxassis bo'lish xohish-istagini namoyon etish;
- 4) o'zbek va rus tillarini mukammal bilishi, xorijiy tilni boshlang'ich bosqichida o'zlashtirgan bo'lishi hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish malakasiga egaligi;
- 5) hayotga qat'iy ishonchli, keng dunyoqarashga va liderlik mahoratiga egaligi;
- 6) o'z imkoniyatlarini namoyon etish va rivojlantirishga, kasb-hunar sirlarini o'rganishga istagi yuqori bo'lishi.

O'quvchilar tomonidan tanlovda ishtirok etish uchun taqdim etiladigan hujjatlar:

- ota-onalarning maktab-internat direktori nomiga arizasi;
- bolaning tug'ilganligi haqidagi guvohnomasi nusxasi;
- bolaning 3x4 sm hajmdagi 4 dona rangli fotosurati;
- umumta'lim maktabi direktorining tavsiyonomasi;
- tuman, viloyat (shahar), respublika yoki xalqaro tanlovlarda g'olib bo'lganini tasdiqlovchi hujjatlarning nusxalari (diplom, faxriy yorliq va boshqalar).

Tanlovda ishtirok etuvchi o'qituvchilarga qo'yilgan asosiy talablar:

- oliy ma'lumotli, oliy toifali, istisno tariqasida 1-, 2-toifali, nutqi ravon, o'ziga talabchan, ijodkor va faol bo'lishi, shuningdek, oliy ta'lim muassasasining professor-o'qituvchisi darajasiga ega ekanligi;
- o'quv fanining ilmiy-nazariy asoslari, mazmuni, amalda qo'llanilishi, dars tashkil qilish va o'tish metodikasini mukammal bilishi;
- ta'lim-tarbiya jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish mahoratiga ega ekanligi, kreativ yondashuvga moyilligi;
- o'quvchilar bilimini baholashning zamonaviy tizimini bilishi va uni samarali tatbiq etish tajribasiga ega ekanligi;
- ilmiy-tadqiqot ishlari bilan shug'ullanishga va kasbiy mahoratini takomillashtirib borishga xohish-istagi borligi;
- o'zbek va rus tillarini mukammal bilishi, xorijiy tilning boshlang'ich bosqichini egallaganligi va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan mustaqil foydalanishni bilishi.

O'qituvchilar tomonidan taqdim etiladigan hujjatlar:

- vakolatli ta'lim muassasasining nomzod to'g'risidagi tavsiyanomasi;
- nomzod to'g'risida ma'lumotnoma (obyektivka);
- nomzodning pasporti nusxasi;
- nomzodning tarjimai holi (avtobiografiya);
- nomzodning harbiylik guvohnomasi nusxasi;
- nomzodning mehnat daftarchasi nusxasi;
- nomzodning ma'lumoti to'g'risidagi diplomi nusxasi;
- tibbiyot muassasasining F-86 shaklidagi xulosasi.

Hujjatlar 2019-yil 1-iyundan 20-iyulgacha maktab-internatning rasmiy veb-sayti — ibnsino-maktab.uz orqali onlayn tarzda (hujjatlar skaner varianti 300 dpi, rangli tasvir va fayl hajmi 1 Mb.dan oshmasligi kerak) rasman qabul qilinadi.

Qo'shimcha ma'lumotlar uchun telefon raqami: "Telegram" tarmog'i orqali (90) 943-70-02, (99) 722-78-99.

Bolalikning har oni go'zal

"Ikki qizining gap talashayotgani ustidan chiqqan otaning dilli xira bo'ldi. Qizlarini yoniga o'tqazib, ularga bitta cho'p uzatdi va uni sindirishni buyurdi. Cho'pni osongina sindirgan qizlar hayrat bilan otasiga qaradi. Ota yana bir cho'pni qo'shib qizlarga uzatdi. Qizlar qancha chiranchin ikkita cho'pni sindira olmadi. Shunda ota, ana, ko'rdingizmi, qizlarim, kuch birlikda, ahil va birdam bo'lsangiz, hamma ishning uddasidan chiqasiz, dedi".

Ushbu sahna ko'rinishi Yakkasaroy tumanidagi 135-maktabda bo'lib o'tgan "Baxtli bolalik" nomli tadbirda o'quvchi qizlar va ularning otasi tomonidan sahnalashtirildi. Tadbirda 3-"V" sinf o'quvchi qizlari o'rtasida turli shartlar bo'yicha bellashuv o'tkazildi.

— Oila, mahalla, ta'lim muassasasi hamkorligida tashkil etilgan tadbir Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan 5 tashabbus ijrosiga bag'ishlandi, — deydi tadbir tashkilotchisi, 3-"V" sinf rahbari Dildora Nosirova. — Tadbir davomida o'quvchilar ota-onalar bilan

birga bilim va mahoratlarini ko'rsatishdi. Ishirokchilar kitobxonlik, pazandalik, tikuvchilik, bugungi kunda uchraydigan dolzarb muammolarga tanqidiy nigoh bilan qarash kabilar ilgari surilgan shartlar bo'yicha bellashdi. E'tiborli jihati, bu orqali ota-onalar ham maktabga jalb qilindi. Ayniqsa, mas'uliyatli otalardan biri Uchqun Yusupovning ishti-

roki barchani mamnun qildi. Bu otani maktabdagi barcha ota-onaga o'rnak sifatida ko'rsatdik. Faolligi, farzandi ta'lim-tarbiyasiga e'tibori sabab maktab ma'muriyati tomonidan tashakkurnoma va esdalik sovg'alari bilan taqdirlandi.

Niginabonu SHUKUROVA

Burhon RIZOQULOV olgan suratlar.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

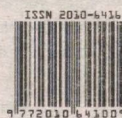
O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,
O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Respublika kengashi.

Bosh muharrir: Husan NISHONOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Indeks: 149, 150, V-3450. Tiraji 15906.
Hajmi 4 bosma taboq, Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxonaga — (71) 233-50-55;
kotihiyat — (71) 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
(71) 233-42-92 (faks), (71) 236-54-17.

"Ma'rifat" dan
materiallarni ko'chirib
bosish tahririyat
ruxsati bilan amalga
oshirilishi shart.

Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar taqiriz
qilinmaydi va muallif-
ga qaytarilmaydi.

"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyida chop etildi.
Korxonada manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.

O'za yakuni — 00.55 Topshirildi — 02.10

1 2 3 4 5 6

MANZILIMIZ:

100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar: Malohat Toshva, Faxriddin Rahimov.
Navbatchi muharrir: Sardor Mustafoyev.
Navbatchi: Faxriddin Rahimov.